Flerspråkiga föräldrars syn på barnens språkutveckling

En studie som ser på barns flerspråkighet ur ett föräldraperspektiv

Marianne Wågström

Institutionen för språkdidaktik
Svenska som andraspråk med didaktik III (US301F)
Uppsatsarbete, 15 hp
Höstterminen 2011
Handledare: Monica Lindvall
Examinator: Christina Hedman

Stockholms universitet

Flerspråkiga föräldrars syn på barnens språkutveckling

En studie som ser på barns flerspråkighet ur ett föräldraperspektiv

Författare: Marianne Wågström

Sammanfattning

Studiens huvudsyfte var att undersöka och lyfta fram vad flerspråkiga föräldrar anser är viktigt i barnens språkutveckling och förskolans betydelse för barnens språk och kulturella utveckling. Studien är utförd med en kvalitativ ansats där både kvantitativ och kvalitativ metod har använts. Den kvantitativa delen har bestått av slutna enkäter till föräldrar och den kvalitativa av intervjuer med föräldrar och pedagoger.

Resultatet pekar tydligt på ett stort intresse hos föräldrar för barnens språkutveckling. Föräldrar anser att förskolan betyder mycket för barnens språk och kulturella utveckling då förskolan för de flesta barnen i studien är den enda kontakten med det svenska samhället. Föräldrar vill ha mer information om hur de kan stödja barnens språkutveckling och hur arbetet bedrivs på förskolorna. Majoriteten av föräldrarna önskar att barnen ska få modersmålsstöd i förskolan. Resultatet visar också på att många föräldrar har en oro kring segregation. Barnen i undersökningen har få eller inga kontakter med barn som har svenska som modersmål vare sig i förskolan, skolan eller på fritiden, vilket föräldrarna anser påverkar barnens svenska språkutveckling negativt. Föräldrar lyfter barnens uttal som en för dem viktig del i denna oro och anser att uttalet påverkar barnens framtid. Resultatet visar på att förskolorna behöver bli bättre på att samarbeta med föräldrar kring barnens språkutveckling, då många föräldrar upplever att de inte får tillräcklig information.

Nyckelord

flerspråkiga barn, flerspråkiga föräldrar, förskolan, språkutveckling

1. Inledning 1
1.1 Begreppsförklaring 1
1.2 Syfte och bakgrund 2
1.3 Frågeställningar 2
2. Teorier 3
2.1 Vygotskij och ett sociokulturellt perspektiv 3
2.2 Forskning utifrån ett sociokulturellt perspektiv 4
2.3 Medvetenhet hos pedagoger 5
2.4 Samhällets attityd och föräldrars påverkan 6
2.5 Förskolans läroplan 7
2.5.1 Förskolornas arbete 8
3. Metod 8
3.1 Urval 8
3.2 Forskningsetik 9
3.3 Enkäten 9
3.3.1 Enkätundersökning 10
3.3.2 Bearbetning enkäter 10
3.4 Intervjuunderlaget 11
3.4.1 Genomförande intervjuer 11
3.4.2 Bearbetning intervjuunderlaget 12
3.5 Studiens tillförlitlighet 12
4. Resultat 13
4.1 Resultat enkät 13
4.2 Resultat intervjuer föräldrar 15
4.3 Resultat intervjuer pedagoger 17
5. Diskussion 19
5.1 Inledning av diskussionen 19
5.2 Diskussion utifrån frågeställningar 19
5.2.1 Vad betyder förskolan för föräldrar när det gäller språk och kulturell utveckling? 19
5.2.2 Vad är viktigt för föräldrar när det gäller barnens språkutveckling? 19
5.2.3 Vet föräldrar hur man arbetar med barnens språkutveckling på förskolan? 20

5.2.4 Vet föräldrar hur de kan stödja språkutveckling? 21

5.2.5 Vet föräldrar hur de kan få tag i information i ämnet? 22

5.2.6 Vilken kunskap och vilken attityd har pedagoger till flerspråkiga barns språk, identitet och kulturella utveckling? 22

5.2.7 Vet pedagoger vad föräldrar tycker är viktigt när det gäller barnens språkutveckling? 23

5.2.8 Överensstämmer den nyligen reviderade läroplanen, Lpfö-98, med föräldrar och pedagogers åsikter? 23

5.3 Slutdiskussion och vidare forskning 23

Referenslista: 25

Bilaga 1. Stapeldiagram över enkätundersökning med föräldrar .....

Bilaga 2. Brev föräldrar .....

Bilaga 3. Enkätfrågor föräldrar .....

Bilaga 4. Enkätfrågor på somaliska .....

Bilaga 5. Intervjufrågor föräldrar .....

Bilaga 6. Brev pedagoger .....

Bilaga 7. Intervjufrågor pedagoger .....

1. Inledning

I denna studie behandlas hur flerspråkiga föräldrar ser på barnens språkutveckling och hur pedagoger som arbetar på förskolan med flerspråkiga barn tänker runt barnens språkutveckling. Innan jag presenterar syfte och bakgrund kommer jag för att underlätta läsningen inleda med en begreppsförklaring, avsnitt 1.1. Där klargör jag vad begreppen modersmål, förstaspråk, andraspråk, tvåspråkig och flerspråkig står för i denna uppsats. Därefter följer introduktionen, avsnitt 1.2 där jag beskriver syfte och bakgrund till varför jag valt att undersöka hur flerspråkiga föräldrar ser på barnens språkutveckling. Inledningen avslutas med avsnitt 1.3 där jag formulerar syfte och frågeställningar för studien.

1.1 Begreppsförklaring

Det finns ingen enighet om hur begreppen modersmål, förstaspråk, andraspråk, tvåspråkig och flerspråkig ska uppfattas (Håkansson 2003). Skutnabb-Kangas (2000) definierar tvåspråkig ur olika perspektiv genom begreppen ursprung, identifikation, kompetens och funktion. Sett ur *ursprunget* är man tvåspråkig om man i familjen växt upp med talare av två olika modersmål eller att man sedan barndomen har använt två språk parallellt för att kommunicera. Genom definitionen *identitet* är den tvåspråkig som själv identifierar sig som tvåspråkig genom att vara bärare av två språk eller/och två kulturer. Definitionen kan också stå för att andra identifierar personen som tvåspråkig. Sett ur begreppet *kompetens* är den tvåspråkig som fullständigt behärskar och kontrollerar två språk, kan yttra sig meningsfullt och har viss förståelse för den grammatiska strukturen i språket. Begreppet *funktion* står för att personen behärskar två språk fullständigt och använder dem där hon själv vill och behöver (ibid).
Jag kommer här klargöra vad begreppen modersmål, förstaspråk, andraspråk, tvåspråkig och flerspråkig syftar på i denna studie.

Förstaspråk

I denna studie är *modersmål* synonymt med *förstaspråk*. Jag kommer att använda mig av Skutnabb-Kangas definition där modersmålet är det språk man först lär sig. Barnet kan ha två förstaspråk om det växer upp med och använder två språk i sitt hem, exempelvis där föräldrarna har olika modersmål. I detta fall kan barnet även benämnas tvåspråkig (Skutnabb-Kangas 2000).

Andraspråk

Andraspråk är det språk som barn eller vuxna lär sig efter sitt förstaspråk (Skutnabb-Kangas 2000).

Flerspråkig

Man räknas som *tvåspråkig* då man talar och använder två språk i vardagen. I begreppet tvåspråkig inkluderas antingen att man har två förstaspråk eller ett förstaspråk och ett andraspråk. Man räknas som *flerspråkig* då man växer upp med och använder flera språk i vardagen, exempelvis då man har två förstaspråk och sedan tillägnar sig ytterligare ett språk som man använder i vardagen (Skutnabb-Kangas 2000).

I föreliggande studie kommer begreppet flerspråkig innefatta både två- och flerspråkiga barn och föräldrar, då syftet inte är att ta reda på hur många språk som talas utan att ta reda på hur föräldrar och pedagoger tänker runt hur det är att leva med och använda mer än ett språk i vardagen oavsett om det är två eller tre språk.

1.2 Syfte och bakgrund

Jag har valt att undersöka hur flerspråkiga föräldrar ser på sina barns språkutveckling.

Sedan 1998 arbetar jag i ett mångkulturellt område i Stockholms län, där mer än 95 procent av barnen har ett annat förstaspråk än svenska och i familjerna talas mellan ett och tre olika språk. I denna uppsats innebär definitionen flerspråkighet att barnen växer upp med och använder mer än ett språk i vardagen. Definitionen innefattar även tvåspråkiga barn och föräldrar. Jag arbetar inom förskolan med barn i åldrarna 1 till 6 år. Min erfarenhet genom diskussioner med föräldrar under åren säger att språkfrågan är oerhört viktig för föräldrar. Då merparten av barnen är flerspråkiga är språkarbetet viktigt på förskolorna i området. Vi har under åren jag arbetat haft många bra lokala språkprogram att arbeta efter men jag har saknat infallsvinkeln från föräldrarna personligen. Vi behöver veta vad föräldrar tycker är viktigt för att tillsammans kunna arbeta med barnens språkutveckling. Arnberg (2004) beskriver hur föräldrars attityd gentemot flerspråkighet påverkar barnen och att man genom att bli positivt bemött av majoritetsgruppen har lättare att utveckla en positiv syn på flerspråkighet. Att ta reda på och använda oss av föräldrars kunskap och åsikter är ett sätt att visa hur viktiga föräldrar är för oss som arbetar i förskolan. Syftet med min studie är att lyfta föräldrarnas synpunkter och attityder. Samtidigt vill jag undersöka hur stor kännedom pedagogerna har om flerspråkighet och hur de samarbetar med föräldrarna.

Flera forskare idag betonar användningen av språket och ser kommunikationen som ett socialt beteende (Håkansson 1995). I min undersökning kommer jag att se på barns språkutveckling ur ett sociokulturellt perspektiv utifrån Vygotskijs (2010) teorier genom teoriavsnittet där olika forskare ser på barns språkutveckling utifrån ett sociokulturellt perspektiv. Där kommer jag även ta upp pedagogernas medvetenhet, samhällets attityd, föräldrars inställning och hur det utifrån forskningen påverkar barnens språkutveckling.

För att få ett underlag till min studie använder jag mig av enkäter (bilaga 3) med tolv valbara svar som bearbetas kvantitativt och semistrukturerade intervjuer (bilaga 5) med föräldrar samt skriftliga intervjuer (bilaga 7) med pedagoger. Som grund till frågorna ligger min pilotstudie *”Föräldrars syn på barnens tvåspråkighet”* från maj 2011, där syftet var att ta fram hållbara frågeställningar.

1.3 Frågeställningar

Mina enkätfrågor till föräldrar och pedagoger ska belysa vad de har för tankar kring barnens språkutveckling, vad föräldrar upplever saknas och vad de anser behöver utvecklas. Likaså är det viktigt att frågorna belyser pedagogernas kompetens och deras samarbete med föräldrar. Utöver detta vill jag att svaren ska visa om den nyligen reviderade läroplanen, Lpfö-98, överensstämmer med föräldrar och pedagogers åsikter.

Frågeställningarna i föreliggande arbete omfattar därför både flerspråkiga föräldrar, pedagoger och Lpfö-98.

Frågeställningarna formuleras utefter följande åtta punkter:

- Vad betyder förskolan för föräldrar när det gäller språk och kulturell utveckling?
- Vad är viktigt för föräldrar när det gäller barnens språkutveckling?
- Vet föräldrar hur man arbetar med barnens språkutveckling på förskolan?
- Vet föräldrar hur de kan stödja barnens språkutveckling?
- Vet föräldrar hur de kan få tag i information i ämnet?
- Vilken kunskap och vilken attityd har pedagoger till flerspråkiga barns språk, identitet och kulturella utveckling?
- Vet pedagoger vad föräldrarna tycker är viktigt när det gäller barnens språkutveckling?
- Överensstämmer den nyligen reviderade läroplanen, Lpfö-98, med föräldrars och pedagogers åsikter?

2. Teorier

Teorikapitlet är indelat i fyra avsnitt. I det första avsnittet 2.1 tittar jag på barns språkutveckling ur ett sociokulturellt perspektiv utifrån Vygotskijs (2010) teorier. Därefter följer ett avsnitt 2.2 där flera olika forskare ser på barns språkutveckling utifrån ett sociokulturellt perspektiv. I avsnittet 2.3 beskrivs genom olika forskares syn hur pedagogernas medvetenhet spelar roll för barnens språkutveckling. Därefter, i 2.4 beskrivs hur forskare ser på hur samhällets attityd och föräldrars inställning påverkar barnens språkutveckling. Som avslutning behandlar jag i 2.5 förskolans läroplans formuleringar om barns språkutveckling och det sociokulturella perspektivet.

2.1 Vygotskij och ett sociokulturellt perspektiv

Jag har valt att se på barns språkutveckling ur ett sociokulturellt perspektiv (Vygotskij 2010) och utgår från Vygotskijs kulturhistoriska teori (2010) som innebär att vi är påverkade av den historia vi bär med oss och lever i. Det sociokulturella perspektivet spelar en central roll i modern pedagogik och speglas både i förskolans läroplan, Lpfö -98 (Reviderad 2010) och genom många av dagens forskare. Den sociokulturella teorin (Vygotskij 2010) bygger på att barn utvecklas genom kulturell gemenskap och när barnen samspelar med omgivningen resulterar det i ett språk. Castell (2000) definierar begreppet kultur som en historiskt urskiljbar form där varje specifik kultur karaktäriseras av sina specifika traditioner, sedvänjor och koder, och som deltagare i den gruppen deltar man i en

kulturell gemenskap av just den historiska formen, den kulturen. Vygotskij (2010) skriver att ett ord utan betydelse bara är ett tomt ljud och ser ordets betydelse som en enhet där språk och tänkande hör ihop, en enhet där själva knuten till språkligt tänkande finns. Han menar att ord består av en dold generalisering eftersom ordet aldrig hänvisar till ett enstaka föremål utan en klass av föremål. Generalisering som tankens språkliga akt där verkligheten avspeglas annorlunda än i direkta intryck och förnimmelser, en övergång från sinnesintryck till tanke på ett kvalitativt annorlunda sätt än vid det omedelbara intrycket. Den kommunikativa funktionen som den fundamentala där språket framförallt är ett medel för social samvaro, kommunikation, tänkande och förståelse och genom vilket ordets betydelse utvecklas (ibid). Ordens betydelse är inte konstant utan förändras under barnets utveckling som Vygotskij (ibid s. 404) uttrycker:

> Tankens relation till ordet är framför allt en process och inte ett ting.

Dynamiken i barnets begreppsbildning enligt Vygotskij är själva processen och dess förhållande till verkligheten i ett socialt samspel. Han menar att denna process kräver att många andra funktioner som abstraktion, det logiska minnet, medveten uppmärksamhet, jämförelse och särskiljande som är mycket komplicerade processer som måste hämtas från minnet och inte kan läras in utantill. Därför, menar han, är det viktigt att lärare förstår att barn inte kan inhämta begrepp i färdigt skick då begreppen bara blir ett tomt inlärande av ord som imiterar ett begrepp men döljer en tomhet. Vygotskij (ibid) gör en liknelse där ett moln symboliserar tanken och där molnet släpper ifrån sig ett regn av ord. Han beskriver processen där man ska klä tänkandet i ord som en komplicerad process där man får skapa nya vägar från tanken till ord genom att ge orden nya betydelser. Eftersom ordet alltid har en dold undertext är en direkt övergång till ord från tanken omöjlig. Övergången innebär att tankespråket måste omvandlas till de strukturella modeller som är typiska för det yttre språket för att bli ett begripligt språk för andra. För att förstå vad en annan människa säger måste man förstå tanken bakom, det räcker inte med att enbart förstå orden som sägs.

2.2 Forskning utifrån ett sociokulturellt perspektiv

I ett sociokulturellt perspektiv betonar man användningen av språket och ser kommunikationen som ett socialt beteende (Håkansson, 1995). Håkansson belyser att många kommunikativa beteenden upplevs som så självklara att vi inte tänker på att de kan vara kulturspecifika och de kan därmed signalera någonting helt annat i en annan kultur (ibid). Även Säljö (2010) beskriver kommunikationen och det sociokulturella perspektivet där det språkliga uttrycket signalerar en innebörd och inte enbart refererar ett objekt eller en företeelse och att just där finns den kunskap som uttrycket refererar till. Det språkliga uttrycket är symboliskt och inte ett bildligt förhållande där det bara finns en sanning. Språket är ett kraftfullt medel där man i samspelet med andra människor och genom det verbala språket kan uttrycka så mycket mer än genom att bara peka på ett föremål. Vi tar till oss språk och begrepp, bygger på den kunskap vi har, omvandlar och utvecklar kunskapen i interaktion med andra (Säljö 2010). Strandberg beskriver Vygotskijs teorier genom hur människan har utvecklats genom sociala interaktioner, kulturella sammanhang och egen kreativitet, vilket är historiegörande. Strandberg både visar och refererar till Vygotskij när han beskriver hur omgivningen har mycket stor betydelse för barnets lärande då de inre processer, som finns inuti huvudet, har föregåtts av yttre aktiviteter i specifikt kulturella miljöer tillsammans med andra, ett

sociokulturellt perspektiv (Strandberg 2006). Även Arnqvist (1993) refererar till Vygotskij som säger att man bara kan förstå människan om man sätter henne i sin kulturella omgivning och samtidigt ser till hennes historiska perspektiv och att språket är det verktyg varifrån det mänskliga tänkandet utvecklas. Det sociokulturella perspektivet, som enligt Arnqvist (ibid) i stort utgår från Vygotskijs teorier, visar på omgivningens stora betydelse för barnens lärande. Lindberg (2002) tänker sig att flerspråkiga barn som tidigt kommer i kontakt med flera språk kan utnyttja sin förmåga genom att utnyttja språken som ett redskap och stöd för sitt tänkande och refererar till Vygotskijs språksyn, sambandet mellan språk och tänkande. Wellros (1998) beskriver språket som en gruppmarkör med både inneslutande och uteslutande faktorer. Genom att språket bildar en gemensam referensram där kategoriseringar som ingår i stukturen är självklar underlättar det kommunikationen inom gruppen. Genom att varje språk innehåller språkspecifika metaforer och syftningar till sociala och religiösa fenomen eller till historiska händelser kan man lätt tolka det underförstådda i situationen. Därför skapar enligt Wellros ett gemensamt modersmål en positiv känsla av samförstånd och gemenskap som därmed stärker både självkänsla och självbild (Wellros 1998). Även Börenstam och Huss (2001) beskriver människor inte bara som individer utan också som gruppvarelser där språket är en viktig social funktion som markerar och håller samman gruppen samtidigt som skillnaderna gentemot andra grupper blir tydliga. De belyser också socialisationens påverkan på språket och menar den process där barnet lär sig normerna i det samhälle de lever i, först i sin närmiljö och därefter i vidare cirklar. Barnen är olika rustade för att möta de krav skolan ställer språkligt. Detta beskriver även Heath (1998) där hon studerat barn som växt upp med olika socialiseringsmönster och därmed var olika rustade inför sin skolstart. Hon beskriver hur det påverkade och gav de barn med socialisationsmönster som inte överensstämde med den amerikanska normen svårigheter vid skolstarten och att detta också påverkade barnens språkutveckling. Bourdieu (1991) beskriver hur ett system av språk ur sociologiskt perspektiv har en tendens att bildas vilket inte har något gemensamt med språk ur lingvistiskt perspektiv. Sett ur sociologiskt perspektiv består kompetensen hos individen i att förstå att det han vill säga måste formuleras för att passa den aktuella samtalsgruppen och i rätt sammanhang för att bli han ska bli accepterad och lyssnad på. Det räcker inte med att en mening är rätt formulerad.

2.3 Medvetenhet hos pedagoger

I Skans licentiatuppsats (2011) där han tittar på flerspråkiga förskolor ur ett didaktiskt perspektiv belyser han sambandet mellan kvalitén och medvetenheten på förskolan och pedagogernas kompetens. Lärarna behöver fundera på hur man ska möta elever som inte har samma bakgrund som lärarna själva för att elevernas erfarenheter ska kunna tas tillvara. Mångfalden kan ses positivt, som en resurs där olikheter får mötas, men den kan även ses som ett problem och där attityden som råder är anpassning och normalisering. Cummins (2001) betonar vikten av hur betydelsefull den enskilde läraren är för barnets motivation, lärande, självkänsla och identitet genom att läraren visar respekt och intresse för barnets bakgrund. Hyltenstam (2007) beskriver också vikten av medvetenheten hos alla lärare om hur man kan möta de elever som kommer från flerspråkiga och flerkulturella miljöer.

> Barn som växer upp med ett förstaspråk som är minoritetsspråk i Sverige och med svenska som sitt andraspråk behöver särskilda arrangemang för att deras båda språk ska utvecklas till en nivå där språken blir effektiva kommunikations-, identitets- och tankeinstrument. (Hyltenstam 2007 s. 47)

Det är en vanlig uppfattning att yngre barn mycket snabbt lär sig ett nytt språk. De låter som infödda talare, har ett vardagsspråk med vardagsordförråd, idiomatiska uttryck och korrekt grammatik. Problemet är att de ofta inte ha tagit till sig hela innebörden av orden som de använder. Det passiva ordförrådet kan vara begränsat, och därmed kan de ha problem att förstå både skriven text och tal som är riktat till dem. De yngre barnen klarar sig ofta bra i de lägre klasserna i skolan, men när skolans språkkrav ökar räcker inte språket och kunskapsinhämtningen hamnar efter. Därför är det avgörande att lärarna har kunskap och förståelse för att de flerspråkiga barnen inte alltid har samma djupa språkförståelse men också att den intellektuella nivån inte alltid överensstämmer med den språkliga nivån. Det är viktigt att läraren kan analysera barnens språk och göra en bedömning av på vilken nivå barnet befinner sig i sin språkutveckling (Hyltenstam 2007). Hyltenstam sammanfattar det aktuella kunskapsläget för undervisning på modersmålet som visar på att detta är av stor vikt för att barnen ska utveckla såväl sitt förstaspråk som svenskan väl, för att barnen ska kunna ta del av skolans kunskapsutbud då språket är verktyget för att inhämta kunskap och för att nå skolframgång men även för att bli delaktig i sin familjs kulturella och etniska bakgrund (ibid). Att tvåspråkiga barn som behärskar sitt modersmål väl även behärskar svenska bra är väl känt, men det finns inga studier som visar att det skulle vara orsaksrelaterat, ett väl utvecklat modersmål garanterar inte en hög andraspråksbehärskning (Håkansson 2003).
Även Ladberg (2007) tar upp hur barnens språk stödjer varandra och att det blir lättare att ta till sig ett nytt språk då barnet har exakta ord och begrepp på sitt första språk. Människan associerar och tänker med de språkliga medel man har tillgång till vilket oftast är det språk som har utvecklats längst, i de flesta fall modersmålet. Låter man enbart barnet använda det nya språket i förskola eller skola så kan man därmed försvåra barnets lärandeprocess. Genom att organisera barnens miljö och aktiviteter och arbeta mer tematiskt så att det blir ett sammanhang, desto mer gynnar det barnens tanke- och språkutveckling, då hjärnan söker efter regelbundenheter, mönster och samband (Ladberg 2007).

2.4 Samhällets attityd och föräldrars påverkan

Med samhället menas här majoritetssamhället och med attityden hur majoritetsinvånarna ser på minoriteter, som en tillgång varigenom majoritetssamhället kan utvecklas eller om synen är att det är minoriteten enbart som ska anpassa sig till majoritetssamhället (Skutnabb-Kangas 2000). Samhällets attityd gentemot minoritetsspråk har stor betydelse för motivationen att lära sig ett andraspråk (Skans 2011). Dels beror det på vad majoritetssamhället har för attityd gentemot den aktuella minoritetskulturen men också vilken ställning majoritetsspråket, här svenska, har i minoritetskulturen. Upplever familjen att majoritetsspråket tar över och blir ett hot mot familjens förstaspråk så kan flerspråkigheten uppfattas negativt. Familjens attityd påverkar således barnets motivation till att lära sig majoritetsspråket och visar föräldrarna att det är viktigt att lära sig svenska så ökar barnens motivation (ibid). Enligt mig så säger och understryker Grosjean hur viktigt det är att visa att behörighet till två kulturer är lika värdefull som behörighet till en kultur. Om dessa kulturer värderas lika i skolan, hemmet och i samhället i stort så kommer barnen som lever med två kulturer acceptera och godta båda kulturerna istället för att bli avvisad eller själv avvisa den andra kulturen (Grosjean 1982). Arnberg beskriver hur föräldrarnas attityd till tvåspråkighet påverkar deras barn genom att föräldrarna ofta står som modeller för dem. Är föräldrarna positivt inställda till att tillhöra två kulturer och kunna flera språk, så kommer det hjälpa

barnen att utveckla samma attityd, likaväl som om föräldrarna har en negativ inställning, så kommer det bli svårare för barnen att inse fördelarna med två kulturer och flera språk. Arnberg (2004) beskriver också vikten av att stödja flerspråkighet och dubbelkulturell tillhörighet på olika områden så som på arbetsplatser, i skola och förskola samt samhället i allmänhet. Blir man positivt bemött av majoritetsgruppen är det lättare att utveckla en positiv attityd gentemot flerspråkighet och att tillhöra två kulturer. Barn kan uppleva en lojalitetskonflikt mellan attityder och värderingar hos kamraterna i majoritetsgruppen och föräldrarna i minoritetsgruppen. Många barn har en mer komplex situation än sina föräldrar vilka ofta har kontakter i sin kulturella grupp att falla tillbaka på (Arnberg 2004).

2.5 Förskolans läroplan

I Förskolans läroplan står som förskolans uppdrag om den sociokulturella miljön:

> Det svenska samhällets internationalisering ställer höga krav på människors förmåga att leva med och förstå de värden som ligger i en kulturell mångfald. Förskolan är en social och kulturell mötesplats som kan stärka denna förmåga och förbereda barnen för ett liv i ett alltmer internationaliserat samhälle. Medvetenhet om det egna kulturarvet och delaktighet i andras kultur ska bidra till att barnen utvecklar sin förmåga att förstå och leva sig in i andras villkor och värderingar. Förskolan kan bidra till att barn som tillhör de nationella minoriteterna och barn med utländsk bakgrund får stöd i att utveckla en flerkulturell tillhörighet.[…] Förskolan ska vara en levande social och kulturell miljö som stimulerar barnen att ta initiativ och som utvecklar deras sociala och kommunikativa kompetens (Lpfö 98, rev. 2010 s. 6).

I läroplanen står också om barnens språk och identitetsutveckling:

> Språk och lärande hänger oupplösligt samman liksom språk och identitetsutveckling. Förskolan ska lägga stor vikt vid att stimulera varje barns språkutveckling och uppmuntra och ta till vara barnets nyfikenhet och intresse för den skriftspråkliga världen. Barn med utländsk bakgrund som utvecklar sitt modersmål får bättre möjligheter att lära sig svenska och även utveckla kunskaper inom andra områden. Av skollagen framgår att förskolan ska medverka till att barn med annat modersmål än svenska får möjlighet att utveckla både det svenska språket och sitt modersmål. (Lpfö 98, rev. 2010 s. 7)

Som strävansmål under utveckling och lärande står att barnen ska få utveckla och bli trygga i sin identitet, känna sig delaktiga i sin egen kultur och utveckla respekt för andra kulturer. Läroplanen betonar även att barn med ett annat modersmål än svenska ska få möjlighet att utveckla sin förmåga att kunna kommunicera på svenska, på sitt modersmål och ges möjlighet att utveckla sin kulturella identitet. Under rubriken förskola och hem står beskrivet att förskolan ska vara ett komplement till vårdnadshavare och att arbetet med barnen ska ske i ett förtroendefullt och nära samarbete med hemmen. Som riktlinjer anges att förskollärare ska ansvara för att föräldrar får möjlighet till delaktighet och inflytande över hur mål ska konkretiseras. Det står även angivet att arbetslaget ska visa respekt och ansvar för och se till att relationen mellan barnens familjer och förskola blir tillitsfull.

2.5.1 Förskolornas arbete

I detta avsnitt vill jag kort presentera hur man på de förskolor som ingår i studien arbetar med uppdraget. Då jag inte har någon djup insikt i de enskilda förskolornas arbete kan jag bara göra en övergripande beskrivning av hur man arbetar med barnens språk, identitet och den sociokulturella miljön. Det varierar mycket vilken kompetens pedagogerna har inom ämnet flerspråkiga barns språk och kunskapsutveckling, svenska som andraspråk, i de förskolorna som deltar i studien. Därmed varierar det också mycket hur det medvetna språkarbetet ser ut på förskolorna. Jag vet att förskolorna i studien arbetar kontinuerligt med barns sociala och kommunikativa kompetens där språk är ett viktigt redskap och som man lägger stor vikt vid. Men det ser olika ut beroende på den kompetens och de förutsättningar som finns på förskolorna. Alla förskolorna som deltar i studien har flerspråkiga pedagoger anställda men det ser också väldigt olika ut hur de pedagogerna används. Det ser också väldigt olika ut hur man arbetar med barnens medvetenhet om den egna och delaktigheten i andras kultur. Likaså skiljer det sig mycket åt vilka möjligheter barnen ges att utveckla sitt modersmål på förskolan.

3. Metod

I min studie har jag valt att använda en kvalitativ ansats. Huvudsyftet är att tolka och förstå det insamlade materialet, försöka hitta kärnan och beskriva en uppfattning (Patel och Davidsson 2010). Jag kommer att använda mig av både kvantitativ och kvalitativ metod för att studien ska få en bredare grund och därmed bli mer trovärdig. Den kvantitativa delen kommer att bestå av slutna enkäter till föräldrar med givna svarsalternativ. Genom enkäter kan jag nå många föräldrar. Därmed kan jag få ett stort underlag för att kunna göra en övergripande jämförelse och få en bred information om den verklighet jag vill mäta. Den kvalitativa delen kommer att bestå av semistrukturerade intervjuer med föräldrar och pedagoger. Intervjufrågorna är framprovade genom den pilotstudie jag genomförde i maj 2011, vars syfte var just att hitta fungerande frågeställningar till föräldrar och pedagoger. Utifrån dessa har jag sedan tagit fram enkätfrågorna eftersom jag vill att de ska bygga på varandra, enkäter för att få en bredd och intervjuer för att få med djupet. Genom de semistrukturerade intervjuerna har informanterna möjlighet att via öppna svarsmöjligheter uttrycka sina tankar mycket mer än vid de givna svarsalternativen i enkäterna. De har även möjlighet att ställa frågor till mig om något är otydligt. Som intervjuare har jag också möjlighet att vid intervjuer ställa följdfrågor om något är otydligt, vilket ökar tydligheten. Triangulering används genom att olika typer av datainsamlingsmetoder ingår och frågeställningarna ses ur flera perspektiv. Dessa kommer att vävas ihop i diskussionsavsnittet (Patel och Davidsson 2010).

3.1 Urval

Området där jag valt att göra min studie är en mångkulturell stadsdel i Stockholms län som jag väl känner till vilket har underlättat när jag gjort urvalet av förskolor som deltar i studien. Dels därför att jag känner till området och vet vilka språkgrupper som finns i området och på vilka förskolor och dels därför att pedagoger och ledning på förskolorna vet vem jag är vilket har underlättat

kontakten. Jag vill framför allt att så många språkgrupper som möjligt ska finnas representerade och dessutom att de även ska representera alltifrån flerspråkiga föräldrar som är födda och uppvuxna i Sverige till dem som inte bott så länge i landet. För att studien ska få en hög reliabilitet är det viktigt att föräldrar som deltar i studien representeras genom en stor bredd av olika språkliga och kulturella bakgrunder. Jag gjorde en förfrågan om att genomföra min studie på några av förskolorna i två av stadsdelens enheter genom enheternas förskolechefer. De var positiva och av de förskolorna valde jag fyra förskolor. Att det blev just de fyra förskolorna beror på att de vid en förfrågan snabbt tackade ja till att medverka i studien, att de var intresserade och såg möjligheter i att kunna få ta del av uppsatsen samt att de fyra tillsammans gav en stor bredd på föräldrarnas bakgrund. Enkäterna omfattar alla föräldrar som vill delta i studien. Till intervjuerna har jag valt sju föräldrar utifrån kriterierna att informanterna har olika bakgrund och representerar de större språkgrupperna i studien. Informanterna i intervjuerna har ingen koppling till enkäterna. Kriteriet för intervjuerna med pedagoger är att informanterna har olika språkbakgrund, svenska eller annat modersmål, att de representerar både förskollärare och barnskötare samt att de har arbetat olika länge med flerspråkiga barn.

3.2 Forskningsetik

Jag har följt Johansson och Svedners anvisningar för forskningsetik (2010). Det är viktigt att deltagarna i studien känner sig bekväma med det jag vill undersöka och när jag formulerat frågeställningarna har jag lagt mycket tid på att de ska vara formulerade så att de bygger på respekt men också intresse och nyfikenhet inför dem som deltar och deras synpunkter. Genom min pilotstudie hade jag möjlighet att ställa frågor runt formuleringarna som rör det etiska området, som exempel om frågorna kunde missförstås eller misstolkas eller om de blev för personliga ur ett annat perspektiv än vad syftet var och att informanterna därmed kände det svårt eller olustigt att svara. Jag har delgett informanterna ett tydligt syfte, informerat om att både enkäter och intervjuer är helt anonyma och att det i uppsatsen inte kommer att finnas information om vilka förskolor som deltar i studien. Informanterna är också informerade om deras möjlighet att avstå från att delta och de har också fått information om hur de kan nå mig om de har frågor rörande studien samt att de gärna får ta del av studien när den är klar.

3.3 Enkäten

Enkäten består av tolv frågeställningar i en bestämd ordning. De elva första frågorna besvaras med fyra fasta alternativ: *aldrig, sällan, ofta* eller *alltid*. Den tolfte frågan la jag till för att få fram vilket språk man anser är viktigast och den har tre fasta svarsalternativ: *svenska, modersmålet* eller *båda är lika viktiga*. Frågeställningarna i enkäten har därmed en hög grad av både strukturering och standardisering (Patel och Davidsson 2010). Därefter finns en öppen del där man under rubriken: *egna synpunkter* har möjlighet att skriva ned det man önskar lägga till eller vill bidra med. Jag valde fyra svarsalternativ för att jag ville att föräldrarna verkligen skulle ta ställning och att det inte skulle finnas ett mittenalternativ som ofta blir ett vet inte. Människor har en tendens att undvika ändpunkter och dra sig mot mitten, den så kallade centraltendensen (ibid). Enkäten delades ut till 135 familjer. (Se bilaga 3) På två av förskolorna finns flera familjer med somalisk bakgrund som för att kunna svara på enkäten behövde en översättning av enkätfrågorna till somaliska. Eftersom de

representerar en stor grupp i området kändes det viktigt att få deras synpunkter. Därför har jag tagit hjälp med översättning av enkäten till somaliska av en tvåspråkig pedagog. (Se bilaga 4)

3.3.1 Enkätundersökning

Enkäterna har delats ut i olika omgångar under perioden september till november 2011. Alla enkäter har lämnats ut med ett följebrev (Se bilaga 2) och ett omärkt kuvert att lägga svaret i. Mitt mål var från början att personligen dela ut enkäten till föräldrarna på föräldramöten för att dels kunna berätta om den, dels för att kunna svara på eventuella frågor från föräldrar men även för att jag hoppades kunna få fler svarande vid en personlig kontakt. Det visade sig inte vara lika lätt i praktiken som i tanken. På tre av de deltagande förskolorna blev föräldramötena för långt fram på året för att jag skulle kunna ha en möjlighet att hinna sammanställa enkäterna till denna studie. Där lämnade jag enkäter till den pedagogiska ledaren som i sin tur skulle dela ut enkäten till föräldrarna. På en förskola hade jag möjlighet att på några avdelningar delta på föräldramöten där jag kunde presentera studien och därefter dela ut enkäten. Problemet här var antalet deltagande föräldrar på mötena. De möten som hade stort antal deltagande föräldrar fungerade det bra på, men på de möten där antalet deltagande föräldrar var lågt blev det ändå så att jag fick hitta andra vägar till att dela ut enkäten. Jag försökte där det var möjligt att dela ut dem personligen, därefter har jag bett pedagogerna på respektive avdelning att dela ut den. Insamlingen har skett via pedagogerna på varje avdelning. De föräldrar som har somaliska som modersmål fick välja om de ville ha en enkät med svenska frågor eller en som var översatt till somaliska.

3.3.2 Bearbetning enkäter

Enkäterna har samlats in efterhand. Totalt har 58 kvinnor och 28 män svarat. Resultaten har bearbetats kvantitativt i sju grupper utifrån de språkgrupper som är mest frekvent representerade. Totalt finns 18 turkiska, 13 somaliska, 16 arabiska, 8 persiska och 5 kurdiska informanter representerade som de fem största grupperna. Därtill har jag lagt in europeiska språk som en grupp och övriga språk som ytterligare en grupp. Detta på grund av att det i dessa två grupper är många enstaka språk, de är för få att bilda en egen språkgrupp. I den europeiska gruppen, finns språken grekiska, spanska, ryska, rumänska och bosniska, totalt 6 informanter, och i gruppen övriga finns urdu, spanska, panjabi, konkani, armeniska, kantonesiska, portugisiska, malaysiska, tigrinska, swahili, mandinka, fillipinska, lankesiska, berber, och engelska, totalt 21 informanter. Spanska finns med i båda grupperna då informanterna som har spanska som modersmål kommer från både Europa och Sydamerika och det kan eventuellt ha en betydelse i studien då den belyser både språk och kultur.

För att kunna läsa ut så mycket som möjligt av resultatet har jag delat upp resultatet i Excel i ovan angivna grupper. Inom varje språkgrupp har jag sedan gjort olika indelningar efter tid i Sverige och utbildning enligt följande; 0-4 år i Sverige med grundskola, gymnasium eller universitetsutbildning, 5-10 år i Sverige, 11 år eller längre i Sverige samt född i Sverige, alla med de tre utbildningsnivåerna. Därmed finns fyra alternativ inom varje tidsperiod i Sverige, totalt 12 alternativ inom varje språkgrupp. Detta för att jag vill kunna se om utbildning eller tid i Sverige påverkar resultatet inom språkgruppen.

Jag har även sammanställt alla enkäter totalt som en egen grupp, fråga för fråga och oavsett tid i Sverige, språkgrupp eller utbildningsnivå. Detta för att jag när jag studerar och fördjupar mig i resultaten vill se om dessa indikatorer påverkar resultatet men också för att jag ska kunna jämföra olika grupper och bakgrunder mot det totala svaret.

Förutom detta finns även genom enkäten en möjlig variabel genom kön. Detta har jag har främst lagt till för att jag vill se hur många män respektive kvinnor som svarat på enkäten. Jag har inte lagt det som en egen variabel i Excel på grund av att det då skulle bli alldeles för många alternativ. Det skulle i så fall innebära att det inom varje språkgrupp skulle finnas 24 möjliga alternativ. Om jag vid en översiktsgranskning hade funnit tydliga tendenser i hur kvinnor och män svarat så hade jag haft möjlighet att lägga till den variabeln. Några sådana tendenser har dock inte funnits.

3.4 Intervjuunderlaget

Intervjufrågorna till föräldrar består av tolv halvöppna frågor om flerspråkighet, därefter kommer ett avsnitt med fyra frågor om läs- och skriv- och berättarvanor i hemmet. (Se bilaga 5)

Intervjufrågorna till pedagogerna består av tolv halvöppna frågor. Jag har lämnat ut intervjufrågorna till de tio pedagogerna och bett dem svara skriftligt. I samband med att jag beslöt mig för att de skulle få svara skriftligt i stället för att bli intervjuade lade jag till den tolfte frågan; *Övrigt, något ni vill tillägga* (se bilaga 7). Detta för att de ska ha möjlighet att uttrycka tankar de har som inte kommer fram genom frågeställningarna. Att jag lämnade ut intervjufrågorna och bad pedagogerna svara skriftligt i stället för att göra en muntlig intervju beror på att det gav en tidsvinst, både för mig och för pedagogerna. De har då själva möjligheten att styra när det passar dem att svara på frågorna. Ett informationsbrev till pedagogerna delades ut i samband med intervjuunderlaget (se bilaga 6).

Alternativet att även dela ut intervjufrågorna till föräldrarna har jag övervägt men kommit fram till att det inte fungerar. Dels vill jag vara säker på att de språkligt förstår frågorna, det går lätt att omformulera och förtydliga språket vid ett intervjutillfälle. Men jag vill även ha en möjlighet att ställa följdfrågor för att verkligen få svar på det jag vill undersöka och då föräldrarnas synpunkter är oerhört viktiga i denna undersökning.

3.4.1 Genomförande intervjuer

Intervjuerna genomfördes individuellt med sju slumpmässigt utvalda föräldrar under perioden 22 november – 5 december 2011 på förskolorna. Föräldrarna representerar de sju språkgrupper jag använt mig av i enkätsammanställningen. Informanterna informerades om syftet med studien och alla utom en informant hade varit med och svarat på enkäten, så de visste vad undersökningen handlar om. Jag informerade om att även intervjuerna är helt anonyma och att syftet var att fördjupa frågorna i enkäten och kunna ge både dem och mig en möjlighet att klargöra och ställa följdfrågor där det behövs. Jag frågade informanterna om jag fick spela in samtalet och förklarade att syftet var att inte missa något viktigt de berättar då det är mycket svårare att vara uppmärksam när du både ska skriva, fråga och lyssna samtidigt. Alla informanter utom en samtyckte till inspelning. Många av informanterna var glada och tackade för att de fick lämna sina synpunkter. Det märktes att detta är ett ämne som intresserar föräldrarna.

Intervjufrågorna till pedagoger delades ut och samlades in till tio pedagoger under perioden 30 oktober – 30 november. Sju förskollärare och lärare mot de yngre åldrarna samt tre barnskötare har svarat på intervjufrågorna. Sex pedagoger har svenska som modersmål och fyra har annat modersmål än svenska och de har arbetat mellan ett och trettio år med flerspråkiga barn. Av hänsyn till informanterna och anonymiteten anger jag inte deras modersmål. Eftersom det endast är tio informanter kan det annars finnas en möjligt att på förskolorna jag varit på identifiera de pedagoger som deltagit när de får ta del av undersökningen.

3.4.2 Bearbetning intervjuunderlaget

Föräldraintervjuerna transkriberades samma dag som de spelades in. Det underlättade transkriberingen att samtalet var färskt och även att de inspelade samtalen gick att återlyssna på. Jag kunde tydligt höra nyanser i samtalet, det som informanterna verkligen ville framhålla som viktigt. Detta var svårare med det nedskrivna samtalet, där jag kan ha missat information genom att det bitvis endast var många stödord som underlag till den sammanställningen. Jag har sedan tryckt ut de transkriberade intervjuerna och studerat dem noga fråga för fråga för att skilja ut likheter och olikheter inom varje fråga. Jag kommer att redovisa resultatet som löpande text under 4.2.

Intervjusvaren från pedagoger har jag bearbetat på samma sätt. Genom att använda samma metod kommer det att underlätta när jag sedan ska jämföra svaren från föräldrar och pedagoger. Resultatet kommer att redovisas som löpande text under 4.3.

3.5 Studiens tillförlitlighet

Av 135 utdelade enkäter till föräldrar har 90 kommit tillbaka. Tre har varit ofullständiga och plockats bort. Därmed bygger resultatet på 87 enkätsvar och 7 intervjuer från föräldrar samt 10 intervjuer av pedagoger. Enligt Patel och Davidsson (2010) är ett viktigt mått för kvantitativ forskning att det finns ett stort material som går att mäta exakt och kan åskådliggöras via diagram eller kurvor vilket jag anser att min kvalitativa del uppfyller. För att studien ska få en hög reliabilitet och för att resultatet ska bli säkert måste det jag undersöker har god validitet, att jag genom det sätt jag valt att mäta kommer få fram ett trovärdigt resultat och att de mätinstrument jag avser att använda i studien är tillförlitliga (ibid). Detta har jag säkerställt genom att använda enkäter med fasta svarsalternativ som är enkla att sammanställa överskådligt. Jag har även lämnat en möjlighet att som tillägg efter enkäten kunna lämna egna synpunkter som därmed tillsammans med de fördjupade intervjuerna bidrar till den kvalitativa delen av studien där även intervjuer med pedagoger ingår. Min analys av det totala innehållet i studien är att innehållsvaliditeten är god. Frågorna bygger på varandra i de tre instrument jag använder, enkäter, intervjufrågor till föräldrar samt intervjufrågor till pedagoger för att de tydligt ska kunna mätas, jämföras och kunna knytas ihop. Syftet med kvalitativ forskning är att upptäcka företeelser genom att tolka och förstå och beskriva en uppfattning eller en kultur (ibid) och genom att jag ämnar sammanföra alla inkomna svar och stärka dem med källor från litteraturen anser jag att studien har god validitet.

För att få så tydliga frågor som möjligt provade jag frågorna i en pilotstudie och fick där synpunkter från föräldrar och pedagoger på hur jag kunde förtydliga frågorna som nu är underlaget till studien. Men den brist studien kan ha är att det ändå kan finnas föräldrar som på grund av språket inte helt förstått frågeställningarna i enkäten. Flera föräldrar tackade nej till att ta emot enkäten på grund av att de inte tyckte att deras språk räckte och förhoppningsvis har därmed de som tackat ja till att delta förstått frågorna. Även den relativt höga svarsfrekvensen borde tyda på det. Men detta är något som inte går att få ett exakt svar på utan får ses som brist i studien.

Att jag gjorde en översättning till somaliska, då många i den gruppen skulle ha haft svårigheter språkligt annars, bidrog till att den somaliska gruppen som är en stor grupp i området fick en möjlighet att svara. Hade jag haft möjlighet att översätta enkäten till ytterligare språk hade förmodligen fler föräldrar tackat ja till att delta i studien. Det är dock ett mycket tidskrävande arbete och förutsätter att den som översätter både har mycket god svenska och modersmål. Detta hade jag

inte möjlighet till i denna studie utan valde att göra en översättning till det språk som representerar en stor grupp som inte kunnat delta i studien i samma utsträckning utan översättningen.

Då studien bygger på ett relativt stort underlag och svaren tydligt pekar åt samma håll anser jag att studien har god generaliserbarhet under förutsättning att urvalet överensstämmer med denna studie.

4. Resultat

4.1 Resultat enkät

Analysen av mitt material visar att föräldrars tankar om barnens flerspråkighet inte ser ut att märkbart påverkas av vare sig tid i Sverige eller utbildning. Inte heller skiljer det sig mycket åt mellan språkgrupperna eller hur män eller kvinnor svarar. Föräldrar verkar tycka väldigt lika när det gäller barnens språkutveckling och därför kommer resultatet jag presenterar baseras på alla föräldrars svar som en grupp oavsett tid i Sverige. Svaret på frågorna visas som stapeldiagram (se bilaga1), fråga för fråga, då detta tydligt visar spridningen av svaren. Några föräldrar har valt att inte svara på enstaka frågor. De är inlagda under *ej svar* i stapeldiagrammen. Nedan har jag kort sammanställt resultatet av föräldrarnas enkätsvar fråga för fråga. I enkäten fanns tolv frågor med fyra möjliga svarsalternativ, *aldrig, sällan, ofta eller alltid*. På den tolfte frågan fanns tre fasta svarsalternativ: *svenska, modersmålet* eller *båda är lika viktiga*. För att i sammanställningen tydligt visa hur andelen föräldrar svarat presenterar jag resultatet i procent. Den öppna delen av enkäten har utnyttjats av 25 procent av föräldrarna som där skrivit egna synpunkter. Exempel på dessa synpunkter presenterar jag direkt efter sammanställningen av enkätsvaren.
Föräldrarnas svar på enkäten: (För frågor se bilaga 3)

Fråga 1

De flesta föräldrarna, 93 procent, anger att de alltid eller ofta pratar sitt modersmål i hemmet. Frågan svarar inte på vilket språk barnet talar i hemmet men det innebär att i stort sett alla barn i informanternas familjer ofta eller alltid hör sitt modermål i hemmet.

Fråga 2

54 procent av föräldrarna anger att de sällan pratar svenska i hemmet medan 46 procent av föräldrarna säger att de ofta använder svenska i hemmet. Även denna fråga svarar inte på vilket språk barnet talar i hemmet, men det innebär att det är väldigt olika hur mycket svenska barnen hör i hemmet.

Fråga 3

32 procent av föräldrarna vet inte hur man arbetar i förskolan för att stödja barnens tvåspråkighet. Detta visar att förskolornas information om hur man arbetar inte når en tredjedel av föräldrarna.

Fråga 4

71 procent av föräldrarna upplever att deras barn får det stöd de behöver för att utveckla sitt/sina språk medan 25 procent upplever att barnen inte får det stöd de behöver. Detta visar att trots att många föräldrar är nöjda så är det ändå en relativt stor del av föräldrarna som upplever att förskolan inte ger barnen det språkliga stöd de behöver.

Fråga 5

46 procent av föräldrarna vet inte var de kan få svar på frågor om flerspråkighet. Detta innebär att informationen om var och hur man får del av information inte når ut till föräldrar.

Fråga 6

76 procent av föräldrarna har kunskap om hur deras barn utvecklar två språk medan 21 procent säger att de inte har kunskap. Detta visar att större delen av föräldrarna har mycket egen kunskap men även att en relativt stor del upplever att de saknar den kunskap de behöver.

Fråga 7

Flertalet föräldrar, 89 procent, vill veta mer om hur de kan stötta sina barn att bli flerspråkiga. Det är en mycket stor del av föräldrarna som vill veta mer i ämnet och det är en indikation på att vi som förskola men även andra instanser behöver bli bättre på att ge och nå ut med information på olika sätt till föräldrarna.

Fråga 8.

39 procent av föräldrarna har ofta eller alltid en oro för framtiden vad gäller barnens språk, medan 61 procent av föräldrarna sällan eller aldrig har någon oro. Detta resultat visar att det är en relativt stor grupp av föräldrar som har en oro för barnens språk och att vi på förskolan behöver inleda en dialog för att se vad oron hos föräldrar kan bestå i.

Fråga 9

65 procent av föräldrarna önskar att deras barn skulle få modersmålsstöd på förskolan. 18 procent vill att barnen ska få modersmålsstöd men sällan, medan 17 procent aldrig vill att barnen ska få modersmålsstöd på förskolan. Detta visar att flertalet av föräldrarna skulle vilja att barnen fick modersmålsstöd på förskolan.

Fråga 10

Majoriteten, 89 procent av föräldrarna, tycker människor i allmänhet ser positivt på flerspråkighet. Endast 9 procent anser att människor i allmänhet sällan eller aldrig gör det. Detta visar att det är endast är en mycket liten del av föräldrarna som upplever att människor i allmänhet ser negativt på flerspråkighet.

Fråga 11

Hur föräldrar tycker att media skildrar flerspråkighet skiljer sig mer. 67 procent av föräldrarna tycker de visar en positiv bild medan 32 procent tycker att media sällan eller aldrig skildrar

flerspråkighet positivt. Detta visar att en relativt stor del av föräldrarna upplever att media skildrar flerspråkighet negativt.

Fråga 12

79 procent av föräldrarna anser att det är lika viktigt att deras barn lär sig både svenska och modersmålet. 12 procent ser modersmålet som viktigast medan 9 procent ser svenska som det viktigaste språket. Detta visar att de flesta föräldrar anser att flerspråkighet är viktigt.

Synpunkter från föräldrar i den öppna delen av enkäten genom några exempel:
Elva föräldrar tar upp vikten av modersmålsstöd på förskolan.
Jag vill att gärna att ni anställer en förskollärare som talar barnets modersmål och som kan hjälpa våra barn med sitt modersmål.
Jag tycker det är viktigt och skulle önska modersmålsundervisning åtminstone en gång i veckan.
Tidigare hade man modersmålsundervisning då man läste böcker och pratade sitt modersmål.
Tidigare hade ni sagoläsning på olika språk på förskolan. Det uppskattade föräldrarna.
Modersmålet är viktigt och vi som föräldrar tycker barnen borde få hjälp att lära sig.
Jag vill att någon som kan barnens kultur berättar sagor för barnen från vårt land.
Det är viktigt att barnen lär sig allt på två språk.
Mitt barn får inte hjälp med modersmålet på förskolan.
Tvåspråkiga barn i Sverige behöver lika stor uppmuntran till att utveckla modersmålet och i samma utsträckning som svenska språket.

Sex föräldrar tar upp en oro för att inte svenska språket ska utvecklas:
Jag tycker att förskolan ska satsa mer på att utveckla tvåspråkiga barnens svenska. Jag är orolig att de missar de små finesserna i språket.
Jag har hört att personal som kan olika språk pratar de språken med barnen. Det tycker jag är fel.
En del barn pratar också andra språk med varandra och man undrar hur de ska lära sig svenska.
Vi planerar att flytta så att barnet inte ska prata invandrarsvenska.
Barnantalet på förskolan måste minskas. Personalen på förskolan måste ha kunskap. Jag tycker att de flesta flerspråkiga barn får problem med svenska språket i skolan. De måste få stödet så tidigt som möjligt, i förskoleåldern, så att det blir naturligt att prata andra eller tredje språket, svenska.
I stället för svenska lär sig mitt barn arabiska och turkiska eftersom det är majoriteten av de språk som talas på förskolan.

Tre föräldrar lyfter även inställningen till flerspråkighet bland allmänheten:
Vissa språk är mer populära än andra bland svenska folket som exempel engelska, franska och spanska. Men vissa andra språk som arabiska, kurdiska eller turkiska är inte lika populära.
Vi måste visa hänsyn till alla människor oavsett språk, land eller hudfärg. Alla bor på en planet med olika utseende och olika språk.

4.2 Resultat intervjuer föräldrar

Underlaget består av intervjuer med sju föräldrar och sammanställs som en löpande text nedan. (För intervjufrågor se bilaga 5)

Alla föräldrar vill att barnen ska kunna både svenska och modersmål lika bra. Flera föräldrar lyfte här frågan om barnens uttal. Det är en stor oro som alla föräldrar delar. Föräldrar tar upp bristen och avsaknaden av kontakter med infödda svenskar. De säger att det inte finns barn som har svenska som modersmål vare sig i förskolan eller i skolan och att deras barn inte får chansen att umgås och ha en dialog med svenska barn, vilket påverkar både ordförråd och uttal. Föräldrarna anser att deras barn borde kunna få samma svenska som barn som har svenska som modersmål, då de växer upp här. Flera föräldrar påpekar att det är svårt att få jobb om du har den invandrarbrytning som finns där de bor. En förälder som säger att denne är stolt över sig själv, har utbildning och jobb men upplever att kollegor småler när denne talar på grund av uttalet. En förälder säger att man skäms för uttalet och att denne själv hör skillnaden i uttal då de träffar släkt som bosatt sig i ett område där de har mer svenska kontakter. Där säger de också att informantens familjs uttal låter hemskt. En annan förälder beskriver att då denne åker in till city skiljer sig språket så mycket att man nästan inte kan tro att det är samma språk. En förälder ger ett exempel där barnet som går i skolan haft problem med språket, både saknar begrepp och inte har ett bra uttal, men som föräldern uttrycker egentligen inte borde haft det. Barnet är fött i Sverige och borde ha lika bra svenska som svenska barn. Problemet som föräldern ser det är att barnet saknar svenska kompisar och aldrig fått en riktig chans. De flyttade från en del till en annan inom stadsdelen för att de trodde det skulle bli bättre, men det blev det inte. De skulle behöva flytta eller byta skola igen säger föräldern. En annan förälder säger att barnet tillhör en ny generation svenskar, barnet som är fött här ska kunna tala bra svenska med ett bra uttal, inte som någon som invandrat. En annan förälder beskriver att barnet som är fem år har svårt att berätta på svenska vad de har gjort på förskolan. Orden räcker inte och det borde de göra eftersom barnet är fött här anser föräldern som tycker det är otroligt viktigt att man satsar på språket tidigt i förskolan. Alla föräldrar säger att förskolan är väldigt viktig för barnens framtid och som många uttrycker den enda kontakten barnen har med det svenska samhället. Samtliga föräldrar uttrycker även vikten av pedagoger med svenska som modersmål då det för de flesta barn är den enda chansen de har att få höra svenska språket utan brytning. Flera nämner problem när det ofta blir vikarier. Både att vikarierna inte ofta har så bra svenska men även att de tror att de ordinarie pedagogerna har svårt att hinna med att arbeta med språket när det ofta är vikarier.

En knapp majoritet av föräldrarna vet en del om hur de kan stödja barnens modersmål hemma men alla vill veta mer. Inte många vet hur och var man hittar information. Någon nämner att denne provat att söka på internet, någon annan nämner biblioteket som informationskälla. En förälder säger att denne lärt sig massor i och med egna studier. Det blev uppenbart för denne hur viktigt modersmålet var för att förstå och lära sig på det nya språket svenska. Utan ett bra modersmål tror denne att det varit väldigt svårt. Förskolan betyder mycket för familjerna, då som flera föräldrar uttryckte det, är den enda kontakten för barnen med det svenska samhället.

Flertalet tyckte det var bra att barnen får ta del av kultur och traditioner men några uttryckte också önskemål om att även ta upp andra kulturers högtider. En förälder beskrev att de pratar mycket hemma om vad som är deras egen kultur för att de ska veta vad som tillhör dem men att de gärna kan delta i allt i förskola och skola. En förälder kände sig lite orolig med traditioner som Lucia och om barnen skulle delta men beslöt att de ändå måste få göra det.

Alla intervjuade föräldrar är osäkra på hur man arbetar med språket på förskolan. Flera säger att pedagogerna berättar hur det går för barnen på utvecklingssamtal men att de inte vet riktigt hur de arbetar. Alla säger att de gärna skulle vilja veta mer om vad och hur de arbetar med språket. Föräldrarna önskar att pedagogerna ska läsa mycket mer för barnen, verkligen planera och jobba

med språket så det kan utvecklas som hos svenska barn. De uttrycker att barnen har rätt till det och att det är viktigt för barnens framtid.

En stor majoritet av föräldrarna vill ha modersmålsstöd på förskolan och uttrycker att det är viktigt för båda språken. Man ger exempel på att det funnits tidigare men att det inte nu finns något modersmålsstöd alls vad de känner till. Flera föräldrar saknar detta.

Samtliga föräldrarna stödjer medvetet modersmålet hemma. Som exempel ger föräldrarna att de läser böcker, undervisar alfabetet och bara pratar modersmålet. En förälder har hjälp av en gymnasiestuderande som hjälper barnen med läxor.

En knapp majoritet av föräldrarna vet inte hur människor i allmänhet ser på flerspråkighet. Någon säger att det börjar bli bättre. En annan förälder säger att denne upplever att språk värderas olika.

> Engelska, franska och tyska är mer värt i Sverige.

En annan förälder upplever att man i många andra länder som Kanada eller Storbritannien har en mer positiv syn på flerspråkighet.

Medias skildring av flerspråkighet ses olika. En förälder säger att man inte hör så mycket om språk, däremot skildras religion och flera kulturer ofta negativt och denne anser att media har stor makt.

4.3 Resultat intervjuer pedagoger

Underlaget består av tio pedagoger, sju förskollärare och lärare mot de yngre åldrarna samt tre barnskötare. Sex av dem har svenska som modersmål och fyra har annat modersmål än svenska. De har olika lång erfarenhet och har arbetat mellan ett och trettio år med flerspråkiga barn. Fem av pedagogerna har läst mellan 15 och 25 poäng i svenska som andraspråk, en läser svenska som andraspråk nu som pågående kurs, några har gått kortare kurser, haft som del i sin utbildning eller deltagit i föreläsningar. En pedagog inte haft någon fortbildning i ämnet. Nedan redovisar jag svaren som en löpande text på samma sätt som vid resultatet för intervjuer med föräldrar (för intervjufrågor se bilaga 7).

Alla pedagoger lyfter flerspråkighet som en resurs och tillgång. De anser också att det är viktigt att både modersmål och svenska utvecklas. Flera pedagoger uttrycker att det är viktigt att föräldrarna pratar modersmålet, sitt känslospråk, med sina barn och att förskolans huvudmål måste vara att utveckla svenskan. En pedagog uttrycker att tvåspråkighet är en resurs även kognitivt men endast över en viss nivå i språkutvecklingen och det är viktigt att barnen når dit. En pedagog lyfter att språk och identitet hör ihop och att det är viktigt att båda språken kan stödjas så tidigt som möjligt i förskolan för en bra språkutveckling.

Kunskaperna hos pedagogerna varierar. Fem av pedagogerna anser att de har tillräckliga kunskaper för att stödja barnens flerspråkiga utveckling. Tre av pedagogerna tycker inte alls att kunskaperna de har är tillräckliga och flera pedagoger uttrycker att man vill ta del av ny kunskap och forskning. Som exempel ges forskning om yngre barn och hur man kan integrera andraspråket i vardagen.

Det som pedagogerna anser är viktigt i språkarbetet är att berika och utveckla barnens ordförråd, att som pedagog använda ett rikt och varierat språk, vara tydlig och att konkretisera språket, att barnen mår bra och har roligt och att tro på barnens utvecklingsmöjligheter. Några pedagoger lyfter vikten av pedagogernas egna kunskaper där både egna språkliga kunskaper i svenska och kunskaper

om språkutveckling är en förutsättning och att man även har ett interkulturellt förhållningssätt där man sätter stort värde på barnens modersmål och kultur.

Som möjligheter och hur pedagoger önskar att barnens språk ska utvecklas anger några att barnen ska ha samma möjlighet att utveckla språket som de barn som växer upp i områden där svenska dominerar, att våra strävandemål borde vara infödd nivå och 8000 svenska ord vid skolstart. Att arbeta språkinriktat, ge möjligheter till kommunikation, bygga på det barnet har med sig av sitt språk och ge möjlighet att använda nya kunskaper nämns som metoder att utveckla barnens språk. Någon uttrycker att barnen borde ges fler möjligheter till kontakter med svensktalande personer. Även utbildning av föräldrar nämns.

Oro för bostadssegregationen och dess följder för olika grupper i samhället uttrycker flera pedagoger, där barnen har få möjligheter att träffa barn med svenska som modersmål. Brist på omvärldskunskap nämns och även att den sociala biten kan bli lidande på grund av brist på kommunikation. En annan oro som nämns är pedagoger med bristande svenska och pedagoger utan kunskap om tvåspråkighet. En pedagog har upplevt att pedagoger på grund av bristande kunskap sett tvåspråkighet som ett handikapp. Tidsbrist finns också med i flera av intervjusvaren. Det gäller både tidsbrist som pedagogerna själva upplever när uppgifter som pappersarbete tar mycket tid från barnen och föräldrars brist på umgängestid med barnen som i sin tur påverkar språket.

Samarbetet med föräldrar varierar stort. Någon vet inte alls hur det ser ut. Några pedagoger säger att samarbetet varierar mycket beroende på föräldrarnas utbildningsnivå. De flesta anger att man berättar om språket för föräldrar vid utvecklingssamtal. Någon nämner att man tar reda på vilka språk som talas i hemmet och att man berättar att det är viktigt att föräldrarna pratar modersmålet med barnet. En pedagog nämner att föräldrar är intresserade. En annan pedagog nämner kartläggning av barnens språk, att i samtal med föräldrar ta reda på föräldrars resurs, syn och kunskap om tvåspråkighet och diskutera barnets språkutveckling och hur man kan samarbeta. Alla pedagoger vet inte hur man kan stötta föräldrarna i språkarbetet. Några pedagoger säger att genom att vara lyhörd för föräldrars tankar och idéer kan man stötta dem i arbetet med barnens språkutveckling. Att uppmuntra föräldrarna, att visa att de som föräldrarna vet mest om sitt barn, att öka föräldrars medvetenhet och att vi som pedagoger visar att vi tror på deras barn.

På frågan om pedagogerna vet vad föräldrar har för tankar runt sitt barns språk och om de har någon oro för sina barns språkutveckling svara flera pedagoger att många föräldrar uttrycker en oro för att barnen inte får tillräckligt bra svenska. Några uttrycker att föräldrar har en oro att barnen ska få en ”invandrarsvenska” på grund av segregationen. Att de inte har samma möjligheter som barn som bor i ”svenska” bostadsområden och vill att deras barn ska få bättre svenska än vad de själva har. Föräldrar har även uttryckt att de vill ha svensk personal, eftersom förskolan är det enda ställe där de hör, lär och pratar svenska. En pedagog uttrycker att ”alla vill väl” och en annan att föräldrarna nog inte vet hur vi arbetar med flerspråkighet på förskolan. En pedagog tror att föräldrar skulle vilja utöka barnens möjlighet att använda sitt modersmål på förskolan.

De flesta pedagoger svarar att de vet var de kan få tag i information i ämnet flerspråkighet. De anger internet, litteratur och bibliotek. En pedagog lyfter även vikten av engagerade kollegor.

Samhällets attityd till flerspråkighet är enligt pedagoger väldigt blandad. Några anger en positiv, nyfiken och tolerant syn där flerspråkighet ses som en tillgång och en bra konkurrensfördel. Andra att flerspråkighet inte ses som en tillgång, att det finns brist på kunskap där man ser tvåspråkighet som ett handikapp och klyftor som ökar i samhället och det finns mindre plats för dem som inte behärskar svenska i tal och skrift.

5. Diskussion

5.1 Inledning av diskussionen

I det avslutande kapitlet kommer de viktigaste resultaten som framkommit i min studie att lyftas och diskuteras. Utifrån mina frågeställningar kommer jag att i diskussionen 5.2 sammanföra dessa resultat med varandra och med forskning, diskutera dem, dra slutsatser och koppla till läroplanen för förskolan.

5.2 Diskussion utifrån frågeställningar

5.2.1 Vad betyder förskolan för föräldrar när det gäller språk och kulturell utveckling?

Att förskolan betyder väldigt mycket för familjerna uttryckte samtliga föräldrar som blev intervjuade och som flera föräldrar uttryckte är det den enda kontakten för barnen med det svenska samhället. Detta var något som även föräldrar i den öppna delen av enkäten uttryckte. Av samma anledning tyckte flertalet av föräldrarna i intervjuerna att det var bra att barnen får ta del av kultur och traditioner. Flera uttryckte även vikten av pedagoger med svenska som modersmål för att barnen ska få höra det svenska språket utan brytning. Detta markerar föräldrar som särskilt viktigt då majoriteten av föräldrarna och därmed även barnen inte har något svenskt umgänge privat. Castells (2000) definition av kultur där varje specifik kultur karaktäriseras av specifika koder, sedvänjor och traditioner och att man som deltagare i den gruppen deltar i just den kulturella gemenskapen pekar på det som föräldrar uttrycker som viktigt att deras barn får del av genom förskolan, svensk kultur och traditioner. Utgår vi ifrån Vygotskijs kulturhistoriska teori (2010), om att vi är påverkade av den historia vi bär med oss och lever i och att barn utvecklas genom samspel och kulturell gemenskap, kan vi förstå föräldrarnas synpunkter att förskolan är viktig, då det för de flesta av barnen är deras enda kontakt med den svenska kulturen och samhället. Även pedagoger lyfter fram segregationen, där barnen har få möjligheter att träffa barn med svenska som modersmål och att även den sociala biten kan bli lidande. I läroplanen för förskolan står att förskolan är en social och kulturell mötesplats och att barnen ska förberedas för det alltmer internationaliserade samhället. Barnen ska ges möjlighet att ta del av andras kultur och att utveckla sin egen. Detta stämmer med det föräldrarna lyfter som viktigt för dem.

5.2.2 Vad är viktigt för föräldrar när det gäller barnens språkutveckling?

Att de allra flesta av föräldrarna vill att barnen ska kunna både svenska och modersmål lika bra var inte ett oväntat svar. Vad jag däremot inte hade förväntat mig var det stora uttrycket för vikten av att barnen ska få ett bra uttal. Det kom från alla föräldrar som blev intervjuade och även från många föräldrar som i den öppna delen av enkäten uttryckte detta. Det är en stor oro som alla dessa föräldrar delar. Föräldrarna tar upp bristen och avsaknaden av kontakter med infödda svenskar som den viktigaste orsaken. De uttrycker en problematik över att det inte finns barn som har svenska som modersmål vare sig i förskolan eller i skolan och att deras barn på grund av det inte får en

chans att umgås och prata med svenska barn, vilket påverkar både deras ordförråd och uttal. Många föräldrar påpekar att deras barn borde få möjlighet att utveckla lika god svenska som de barn som växer upp i områden där svenska dominerar och uttrycker vikten av pedagoger med svenska som modersmål. Föräldrarna understryker att pedagogerna på förskolorna är barnens enda möjlighet att höra svenska utan brytning. Det jag kan se i studien är att mycket i föräldrarnas oro kommer sig av hur de själva har blivit bemötta i samhället då de har en brytning. De ser en svårighet att få jobb, känner hur kollegor småler åt uttalet, hör att vänner i andra områden säger att deras uttal låter hemskt, de hör själva att språket låter annorlunda. Flera föräldrar har också erfarenhet genom äldre barn att barnens språk inte räckt i skolan. De har inte den svenska som krävs för studierna då de saknar begrepp som de borde ha. Denna problematik lyfter även Hyltenstam (2007), där forskning visar att de yngre barnen oftast klarar sig bra, men ju äldre barnen blir och språkkraven ökar så räcker inte språket och kunskapsinhämtandet blir lidande. I forskning kan vi se hur viktigt språket är för att känna gemenskap. Ett gemensamt modersmål skapar en känsla av samförstånd och gemenskap som i sin tur stärker självkänsla och självbild (Wellros 1998). Om man då tänker sig svenska som ett av barnens språk, så tolkar jag det som att det är denna typ av gemenskap som föräldrar vill att deras barn som växer upp här ska få dela. De vill inte att deras barn ska bli bemötta på det sätt de själva upplevt. Föräldrarna har själva en upplevelse av att tillhöra en grupp genom sitt modersmål och har därmed erfarenheten av att kunna jämföra och känna den gemenskapen gentemot att inte riktigt känna gemenskapen i en annan grupp. Det bekräftas av Börenstam och Huss (2001) som beskriver människor som gruppvarelser med språket som en viktig social funktion, vilken håller samman gruppen och markerar den men som därmed samtidigt tydligt visar skillnaderna gentemot andra grupper. Även Wellros (1998) beskriver språket som en gruppmarkör med både inneslutande och uteslutande faktorer, vilket troligen föräldrar själva upplevt. Skans (2011) beskriver hur viktig samhällets attityd gentemot minoritetsspråk är och att det har en stor betydelse för motivationen att lära sig ett andraspråk. Det pedagogerna uttrycker är viktigt, är att berika och utveckla barnens ordförråd och barnen ska ha samma möjlighet att utveckla språket som i mer homogent språkliga områden, där svenska starkt dominerar. De anser att strävandemålet borde vara infödd nivå. Pedagogerna lyfter ordförråd och begrepp som viktigt att arbeta med, ingen har lyft uttalet. Några pedagoger uttrycker att föräldrar har påtalat att de har en oro för att barnen ska få en svenska med brytning. Detta stärker min tolkning att det är föräldrarnas upplevelser genom bemötande från majoritetssamhället som är grund för deras oro. Föräldrarna har sett och upplevt att en korrekt och välutvecklad svenska är nyckeln till att bli en del av samhället. I förskolans läroplan står att språk och lärande oupplösligt hänger samman och att alla barns språkutveckling ska stimuleras. Barn med ett annat modersmål än svenska ska ges möjlighet att utveckla förmågan att kommunicera på svenska. Detta stämmer överens med vad föräldrarna vill, de är också tydliga med att påpeka att uttalet ska beaktas speciellt noga i språkutvecklingen. De uttrycker tydligt vad de anser är problemet, inga kamrater med svenska som modersmål på förskolan.

5.2.3 Vet föräldrar hur man arbetar med barnens språkutveckling på förskolan?

Intervjuerna och enkäterna visade på att många av föräldrarna inte vet hur man arbetar i förskolan för att stödja barnens språkutveckling på förskolan. Informationen om hur språkarbetet bedrivs visar sig alltså inte nå en relativt stor del av föräldrarna. Man skulle vid första anblicken kunna anta att det beror på ointresse men intervjuerna och kommentarer i den öppna delen visar på något helt

annat, nämligen ett stort intresse från föräldrarnas sida. Studien visar att samarbetet med föräldrar varierar stort från någon pedagog som inte alls vet hur det ser ut till andra pedagoger som säger att samarbetet varierar mycket beroende på föräldrarnas utbildningsnivå. Förskolorna måste nog börja fundera över nya metoder att nå ut till föräldrarna, då studien inte visat att utbildning och intresse för ämnet har ett samband. Föräldrar uttrycker att de gärna skulle vilja veta mer om och hur pedagogerna arbetar med språket. Detta är något förskolorna måste ta vara på. Detta stärks även av läroplanen för förskolan där det står beskrivet att arbetet ska ske i ett nära och förtroendefullt samarbete med hemmet och att föräldrar ska få möjlighet till inflytande och delaktighet över hur man ska konkretisera målen. Föräldrarna visar tydligt genom enkät och intervjuer att de är väldigt intresserade av ämnet, att det är viktigt för dem och att det berör dem mycket. De lyfter vikten av att tidigt börja planera och arbeta för en bra språkutveckling för barnen på förskolan. Föräldrarna uttrycker att tiden är knapp och att barnen har rätt till att få ett bra språk och att det gäller deras framtid. Återigen trycker föräldrarna på vikten av svensktalande pedagoger, då det är barnens enda möjlighet att höra svenska utan brytning. Pedagoger lyfter vikten av sina egna kunskaper, där både egna språkliga kunskaper i svenska och kunskaper om språkutveckling är en förutsättning för ett bra arbete. Även föräldrarnas önskan om både information och ett medvetet arbete i förskolan förstärker vikten av utbildning och kompetens. Detta är också något att ta vara på och undersöka på förskolorna. Har pedagogerna den kompetens som behövs? Skans uttrycker sambandet mellan kvalité och medvetenhet på förskolan och pedagogernas kompetens. Pedagogerna måste diskutera och fundera över hur de ska möta barn som inte har samma bakgrund som de själva och hur de bäst ska ta tillvara barnens erfarenheter (Skans 2011). Hyltenstam lyfter att det behövs planering och arrangemang för att barn med svenska som sitt andraspråk ska få möjlighet att utveckla båda sina språk till den nivå där de blir effektiva redskap för kommunikation, tanke och identitet. Det är viktigt att pedagogerna har kunskap och förståelse för att språknivån hos de flerspråkiga barnen inte alltid överensstämmer med den intellektuella nivån och att barnen inte alltid har tagit till sig hela innebörden av ett ord då det passiva ordförrådet kan vara begränsat (Hyltenstam 2007).

5.2.4 Vet föräldrar hur de kan stödja språkutveckling?

De flesta föräldrar verkar trygga i hur de ska stötta modersmålet. Den oro föräldrar uttrycker gäller hur de ska lyckas bevara och utveckla modersmålet så att barnen blir tvåspråkiga. Majoriteten av föräldrarna önskar modersmålsstöd på förskolan. Flera föräldrar har tidigare positiva erfarenheter men uttrycker att det inte finns något stöd längre. Föräldrar ser det som en hjälp för lärandet och uttrycker att det är viktigt för båda språken. Deras åsikter om modersmålsstöd för att stärka barnens språk stärks genom både läroplan och forskning. I förskolans läroplan står skrivet att det av skollagen framgår att barn med ett annat modersmål än svenska ska få möjlighet att på förskolan utveckla både sitt modersmål och svenskan. Hyltenstam (2007) belyser att undervisning på modersmålet är viktigt för att modersmålet och svenska språket ska kunna utvecklas, då språket är verktyget för att barnen ska och nå skolframgång kunna ta del av skolan kunskapsutbud (Hyltenstam 2007). Även Ladberg (2007) belyser hur språken stödjer varandra och att man tänker med de språkliga medel som är tillgängligt. Hon beskriver även hur barnets språk kan begränsas och försvåra barnets lärandeprocess om man bara låter barnet använda det nya språket. Vygotskij beskriver dynamiken i barnets begreppsbildning som processen i det sociala samspelet och att det är en komplicerad process. Pedagogen måste ha kunskap och insikt i att barnen inte kan inhämta ett begrepp i färdigt skick, då det bara skulle bli ett tomt inlärande som döljer en tomhet. Barnet måste förstå tanken bakom ordet (Vygotskij 2010). Några av pedagogerna framhåller vikten av ett

interkulturellt förhållningssätt där man sätter stort värde på barnens modersmål och kultur. Att arbeta språkinriktat, ge möjligheter till kommunikation, bygga på det barnet har med sig av sitt språk och ge möjlighet att använda nya kunskaper är metoder som pedagogerna nämner för att utveckla barnens språk och stärka identiteten. Vikten av detta tanke- och arbetsätt, att visa att behörighet till två kulturer är lika värdefull som behörighet till en kultur, understryks av Grosjean (1982).

5.2.5 Vet föräldrar hur de kan få tag i information i ämnet?

En stor majoritet av föräldrarna i studien uppger att de inte vet hur och var man hittar information om flerspråkiga barns språkutveckling men att de gärna skulle vilja vill veta mer. De känner sig osäkra på var de ska söka. Någon förälder nämner internetsökning, någon annan nämner biblioteket som informationskälla. Här finns ett utvecklingsområde för fler instanser än förskolan. Den information som finns tillgänglig tycks inte nå ut till föräldrar. Det går att likställa med att informationen om hur man arbetar med flerspråkigheten på förskolorna inte når ut till en stor del av föräldrarna. Skillnaden är, att här är det ännu fler som upplever det svårt att få tag på information.

5.2.6 Vilken kunskap och vilken attityd har pedagoger till flerspråkiga barns språk, identitet och kulturella utveckling?

Alla pedagoger i studien lyfter flerspråkighet som en resurs och en tillgång, liksom vikten av att både modersmål och svenska utvecklas. Där verkar man vara överens med föräldrarna. Flera pedagoger uttrycker att det är viktigt att föräldrarna pratar modersmålet, sitt känslospråk, med sina barn och att förskolans huvudmål måste vara att utveckla svenskan. En pedagog lyfter att språk och identitet hör ihop och att det är viktigt att båda språken kan stödjas så tidigt som möjligt i förskolan för en bra språkutveckling. Även här är pedagoger och föräldrar överens. Kunskaperna inom ämnet flerspråkiga barn varierar hos pedagogerna. Hälften av pedagogerna anser att de har tillräckliga kunskaper för att stödja barnens flerspråkiga utveckling, medan några inte alls tycker att kunskaperna är tillräckliga. Flera pedagoger uttrycker att man har behov av kompetensutveckling och att få ta del av ny kunskap och forskning. Några pedagoger nämner en oro för språkarbetet på grund av pedagoger med bristande svenska och pedagoger utan kunskap om tvåspråkighet. Även att pedagoger på grund av bristande kunskap sett tvåspråkighet som ett handikapp nämns. Segregationen nämner flera pedagoger som en oro som de även säger att de delar med föräldrar och menar att barnen har för få tillfällen att praktisera det svenska språket i olika sammanhang. Detta innebär enligt pedagogerna att även den sociala biten kan bli lidande på grund av brist på både tillfällen och kommunikation. Denna oro som pedagogerna känner kring segregationen och hur den påverkar språkutvecklingen stämmer överens med Bourdieus (1991) beskrivning av vikten av språk ur ett sociologiskt perspektiv där talarens kompetens bygger på att denne måste kunna formulera sig så att det passar den aktuella samtalsgruppen och sammanhanget. Säljö (2010) pekar på språket som ett kraftfullt medel, där man i samspelet med andra människor och genom det verbala språket kan uttrycka så mycket mer, än genom att bara peka på ett föremål. Utifrån detta och det sociokulturella perspektivet (Vygotskij 2010) där barn utvecklas i en kulturell gemenskap och där samspelet med omgivningen resulterar i ett språk ser pedagogerna segregationen som ett problem för barnens språkutveckling. Sett till innehållet i förskolans läroplan, förutsätts att pedagogerna, för att klara uppdraget, ha mycket goda kunskaper i flerspråkiga barns språk och identitetsutveckling. De som svarat att de har kompetensen har alla läst svenska som andraspråk. Men även dessa svarar att de

gärna vill ha kompetensutveckling. Detta visar på att utbildning av pedagoger i ämnet är ett måste för att kunna uppfylla uppdraget i läroplanen fullt ut.

5.2.7 Vet pedagoger vad föräldrar tycker är viktigt när det gäller barnens språkutveckling?

Pedagogerna uttrycker knapphändigt under frågan vad de vet om vad föräldrar tycker är viktigt vilket kan tydas som en osäkerhet, att de inte vet eller kanske inte har ställt frågan till föräldrarna. Några pedagoger svarar att de vet och nämner att de haft språksamtal med föräldrar och därigenom fått veta vad föräldrar anser är viktigt. Dessa pedagoger har haft kompetensen i svenska som andraspråk, vilket återigen pekar på frågan att kompetens för pedagoger i ämnet är viktig. Pedagoger nämner att föräldrar har uttryckt att de vill ha pedagoger med svenska som modersmål, då förskolan är det enda ställe där de hör, lär och pratar svenska. En pedagog svarar att föräldrarna nog inte vet hur man arbetar på förskolan och en annan pedagog tror att föräldrar skulle vilja utöka barnens möjlighet att använda sitt modersmål på förskolan. Flera pedagoger uttrycker att det är viktigt att visa föräldrarna att det är de som föräldrar som vet mest om sitt barn och att vi som pedagoger tror på deras barn. Enligt Arnqvist (1993) har omgivningen stor betydelse för barnens lärande. Att pedagoger visar att de tror på barnen måste därmed vara av stor vikt för både barn och föräldrar. Arnberg beskriver hur föräldrar är modeller för sina barn och när föräldrar är positivt inställda till att tillhöra två kulturer och kunna flera språk blir även barnen positivt inställda. Eftersom det visar sig att föräldrar har så mycket de funderar över och vill, är det dags att börja se över hur förskolan kan förbättra samarbetet med föräldrar runt språkfrågan.

5.2.8 Överensstämmer den nyligen reviderade läroplanen, Lpfö-98, med föräldrar och pedagogers åsikter?

Denna fråga har besvarats i samband med tidigare frågeställningar och svaret är att lydelsen under 2.5 ur läroplanen överensstämmer med föräldrars åsikter. Pedagogernas åsikter syns inte lika tydligt. Men svaren tyder på att det finns många tankar som stämmer överens med lydelsen i läroplanen. I resultatet syns inte konkret hur pedagogerna arbetar mot läroplanen, svaren belyser mer inställning och attityd. Pedagogerna har inte haft lika stor del i studien och deras frågor har byggt på föräldrarnas intervju- och enkätfrågor. Det hade varit intressant för diskussionen med frågor i pedagogernas intervjuunderlag som svarar på dels vad pedagogerna anser om lydelsen i läroplanen och dels hur de arbetar gentemot uppdraget. Detta hade tillfört ytterligare en infallsvinkel som skulle varit intressant.

5.3 Slutdiskussion och vidare forskning

Studien belyser tydligt att föräldrar har ett stort intresse för barnens språkutveckling. De vill ha mer information, de vill veta mer om arbetet på förskolorna och majoriteten av föräldrarna vill att barnen ska får modersmålsstöd på förskolorna. Studien visar också att föräldrarna har en stor oro kring segregation och att det påverkar barnens språkutveckling, då deras barn har få eller inga kontakter med barn som har svenska som modersmål. Denna oro delas av pedagogerna. Min studie visar att förskolorna behöver bli bättre på att samarbeta med föräldrarna kring barnens språkutveckling och hitta nya samarbetsformer, då studien visar att många föräldrar upplever att de inte får tillräcklig information. Läroplanen pekar tydligt på ett att det ska vara ett förtroendefullt

och nära samarbete mellan hem och förskola, där föräldrar får möjlighet till delaktighet och inflytande över hur mål ska konkretiseras. Även andra instanser skulle behöva se över informationsbiten då majoriteten av föräldrarna inte vet var de ska söka information. Läroplanen är även tydlig kring uppdraget med att stödja barnets modersmål på förskolan, vilket majoriteten av föräldrarna också önskar att utveckla. Detta är en resursfråga vad gäller kompetens, ekonomiska medel och även användningen av de flerspråkiga pedagoger som finns. Kompetensutveckling av pedagoger är en förutsättning för att kunna arbeta efter uppdraget i läroplanen och också något som pedagogerna lyft som en viktig insats.

Att genomföra en jämförbar studie med flerspråkiga föräldrar i ett område som språkligt skiljer sig från den i studien, i ett mer homogent område där svenska dominerar, vore intressant för att se om och i så fall vad som skiljer sig åt i föräldrars syn på barnens språkutveckling. Ett annat intressant ämne för vidare forskning vore att djupare studera det många föräldrar ser som en oro och viktigt för dem, uttalet. Vilka hinder möter man på grund av uttal och brytning och vad är ett ”korrekt” uttal?

Det har varit mycket givande, lärorikt och intressant att få ta del av så många föräldrars kompetens och tankar runt deras barns språkutveckling. Min förhoppning är att studien ska inspirera till ett ökat samarbete mellan pedagoger och föräldrar runt de flerspråkiga barnens språkutveckling.

Referenslista:

Arnberg, Lenore (2004). *Så blir barn tvåspråkiga.* Wahlstöm & Widstrand.

Arnqvist, Anders (1993). *Barns språkutveckling.* Studentlitteratur, Lund.

Bourdieu, Pierre (1991). *Language and symbolic power.* Polity Press.

Börenstam, Ulla & Huss, Lena (2001). *Språkliga möten, tvåspråkighet och kontaktlingvistik.* Studentlitteratur, Lund.

Castells, Manuel (2000). *Informationsåldern Ekonomin, samhälle och kultur, band 1, Nätverkssamhällets framväxt.* Daidalos AB.

Cummins, Jim (2001). Andraspråksundervisning för skolframgång – en modell för utveckling av skolans språkpolicy. I Nauclér, Kerstin (Red.), *Symposium 2000 – Ett andraspråksperspektiv på lärande* (s. 86-107). Sigma förlag.

Grosjean, Francois (1982). *Life with two languages.* Harvard University Press.

Heath, Shirley Brice (1998). *Ways with words.* Cambridge University Press.

Hyltenstam, Kenneth (2007). Modersmål och svenska som andraspråk. I Skolverket, *Att läsa och skriva – forskning och beprövad erfarenhet* (s. 45-71). Stockholm: Skolverket.
http://www.skolverket.se/2.3894/publicerat/2.5006?_xurl_=http%3A%2F%2Fwww4.skolverket.se%3A8080%2Fwtpub%2Fws%2Fskolbok%2Fwpubext%2Ftrycksak%2FRecord%3Fk%3D1887
Hämtat 16 oktober 2011.

Håkansson, Gisela (1995). *Yla som vargar, tala som folk.* Almqwist & Wiksell.

Håkansson, Gisela (2003). *Tvåspråkighet hos barn i Sverige.* Studentlitteratur, Lund.

Johansson, Bo & Svedner, Per Olov (2010). *Examensarbetet i lärarutbildningen,* Kunskapsförlaget AB.

Ladberg, Gunilla (2007). *Barn med flera språk.* Liber AB.

Lindberg, Inger (2002). *Myter om tvåspråkighet,* Språkvård nr 4.
http://www.sprakradet.se/servlet/GetDoc?meta_id=2228 Hämtat 21 juni 2011.

Läroplan för förskolan (1998, Reviderad 2010). Skolverket.
http://www.skolverket.se/2.3894/publicerat/2.5006?_xurl_=http%3A%2F%2Fwww4.skolverket.se%3A8080%2Fwtpub%2Fws%2Fskolbok%2Fwpubext%2Ftrycksak%2FBlob%2Fpdf2442.pdf%3Fk%3D2442
Hämtat 16 oktober 2011.

Patel, Runa & Davidsson, Bo (2010). *Forskningsmetodikens grunder.* Studentlitteratur, Lund.

Skans, Anders (2011). *En flerspråkig förskolas didaktik i praktiken.* Licentiatuppsats. Malmö Högskola.
http://dspace.mah.se:8080/bitstream/handle/2043/11603/2043_11603%20Skans.pdf?sequence=2
Hämtat 10 oktober 2011.

Skutnabb-Kangas, Tove (2000). *Linguistic genocide in education – or worldwide diversity and human rights?* Lawrence Erlbaum Associates, Publishers Mahwah, New Jersey.

Strandberg, Leif (2006). *Vygotskij i praktiken, bland plugghästar och fusklappar*. Finland: Nordstedts Akademiska Förlag.

Säljö, Roger (2010). *Lärande i praktiken: ett sociokulturellt perspektiv*. Nordstedts förlag.

Vygotskij, Lev S (2010). *Tänkande och språk.* Daidalos AB.

Wellros, Seija (1998). *Språk, kultur och social identitet.* Studentlitteratur

Bilaga1. Stapeldiagram över enkätundersökning med föräldrar

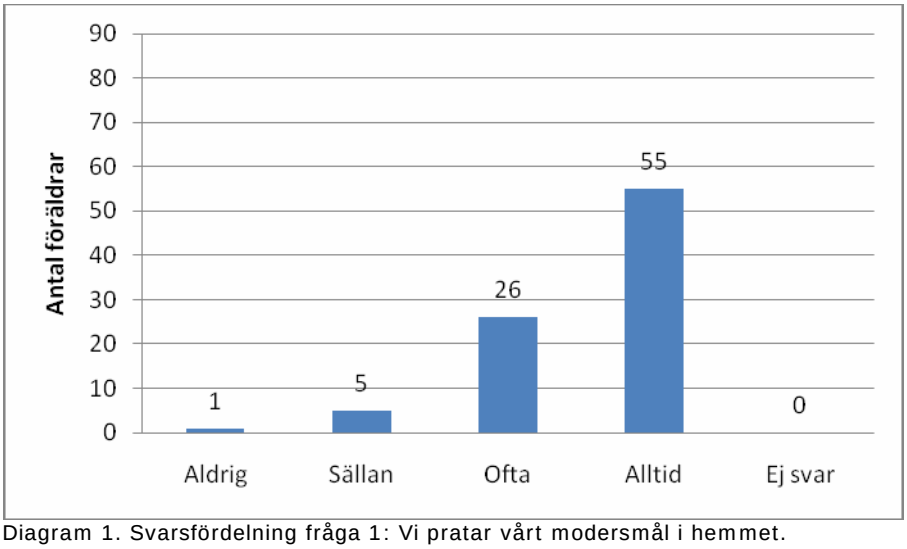

Diagram 1. Svarsfördelning fråga 1: Vi pratar vårt modersmål i hemmet.

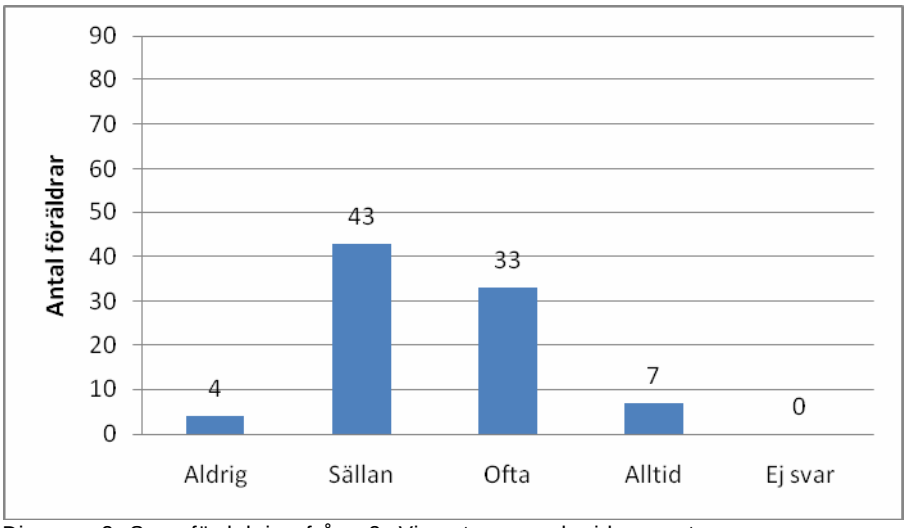

Diagram 2. Svarsfördelning fråga 2: Vi pratar svenska i hemmet.

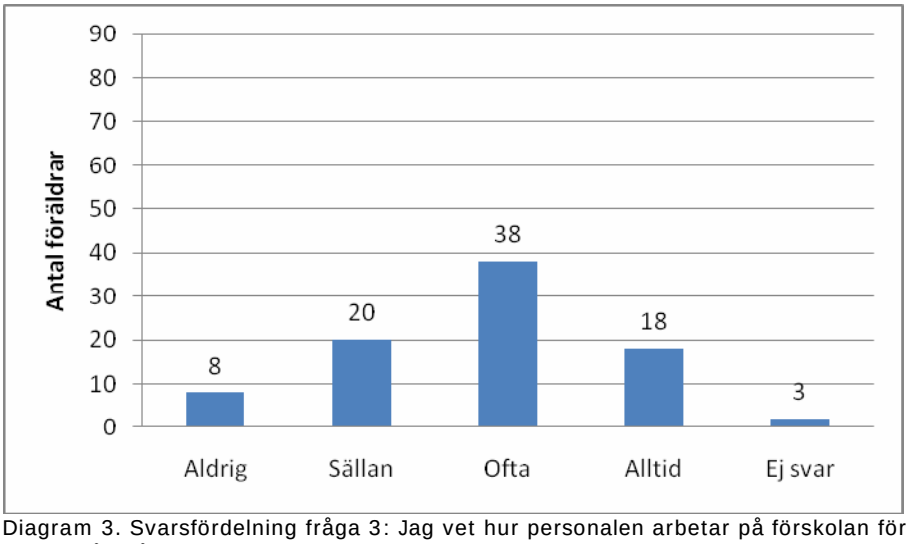

Diagram 3. Svarsfördelning fråga 3: Jag vet hur personalen arbetar på förskolan för att stödja mitt/mina barns tvåspråkighet.

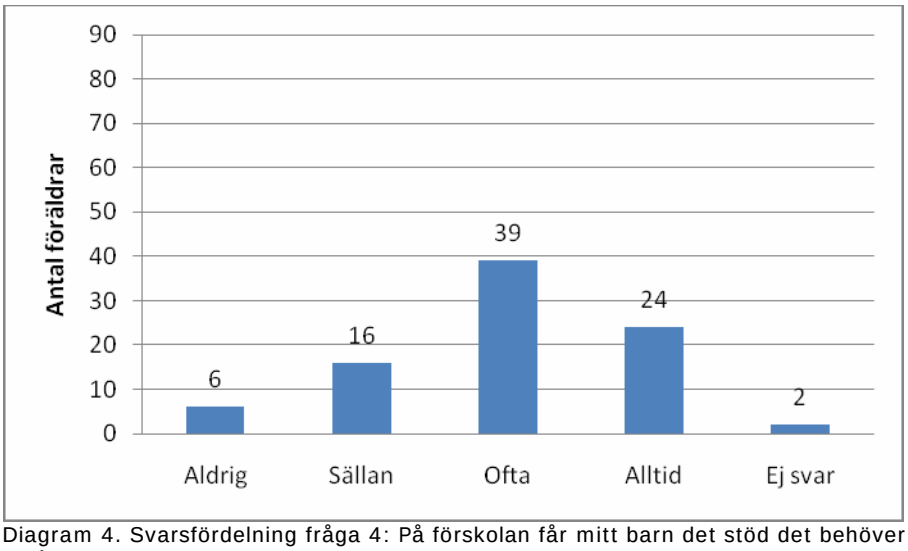

Diagram 4. Svarsfördelning fråga 4: På förskolan får mitt barn det stöd det behöver för att utveckla sitt/sina språk.

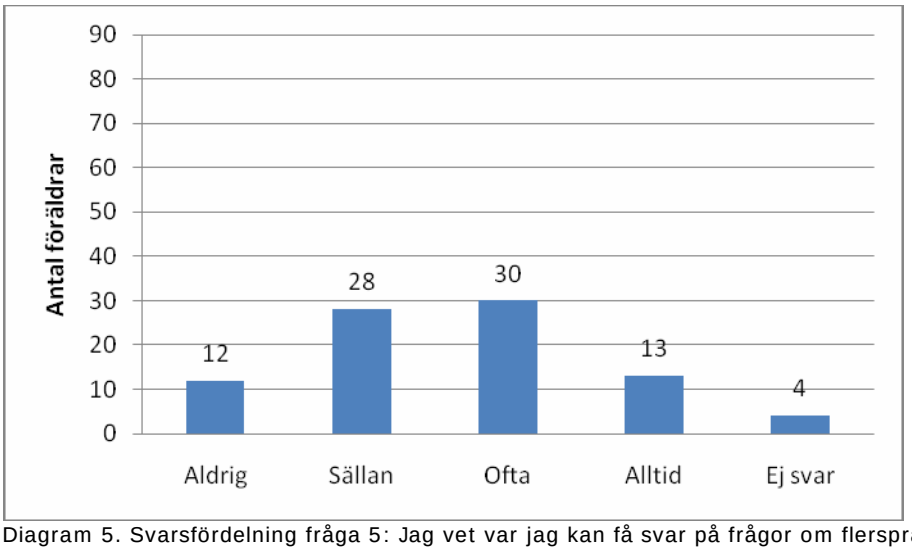

Diagram 5. Svarsfördelning fråga 5: Jag vet var jag kan få svar på frågor om flerspråkighet.

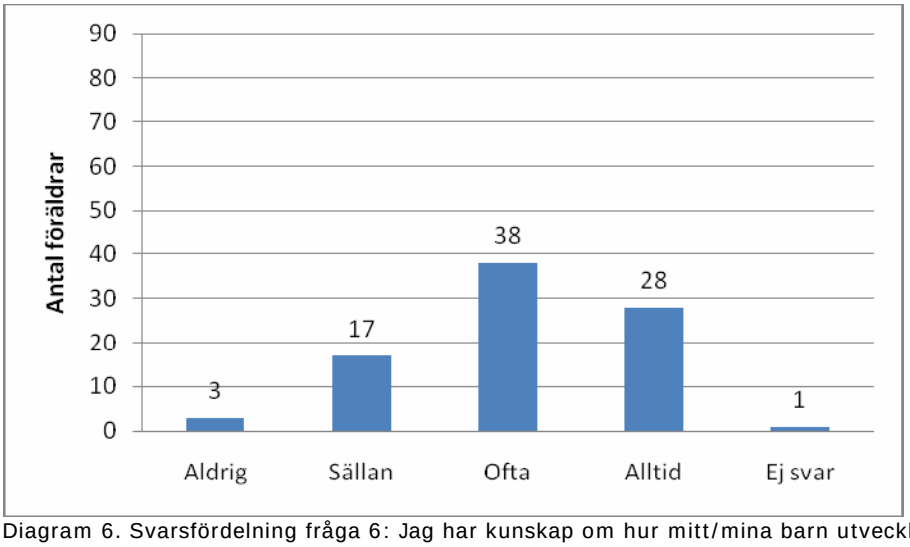

Diagram 6. Svarsfördelning fråga 6: Jag har kunskap om hur mitt/mina barn utvecklar två språk.

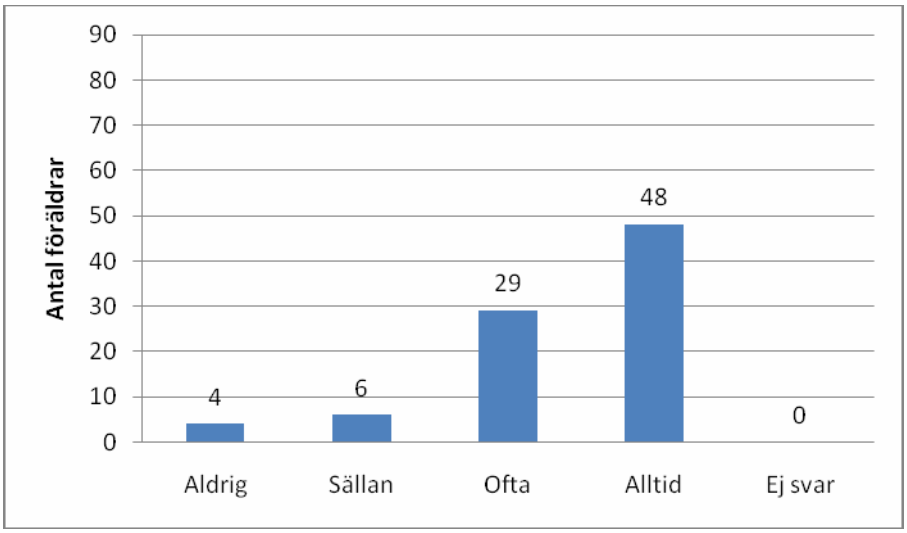

Diagram 7. Svarsfördelning fråga 7: Jag vill veta mer om hur jag stöttar mitt/mina barn att bli flerspråkig.

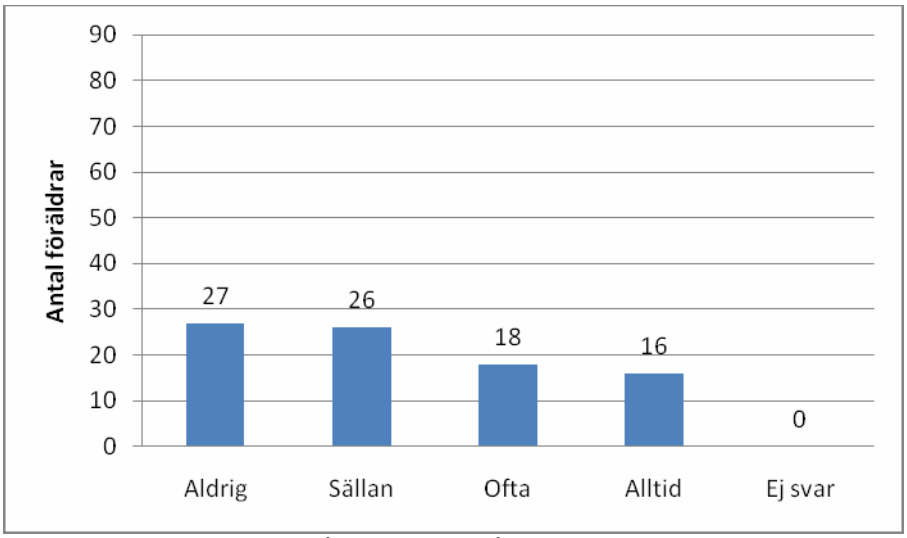

Diagram 8. Svarsfördelning fråga 8: Har du någon oro för framtiden vad gäller ditt barns språk?

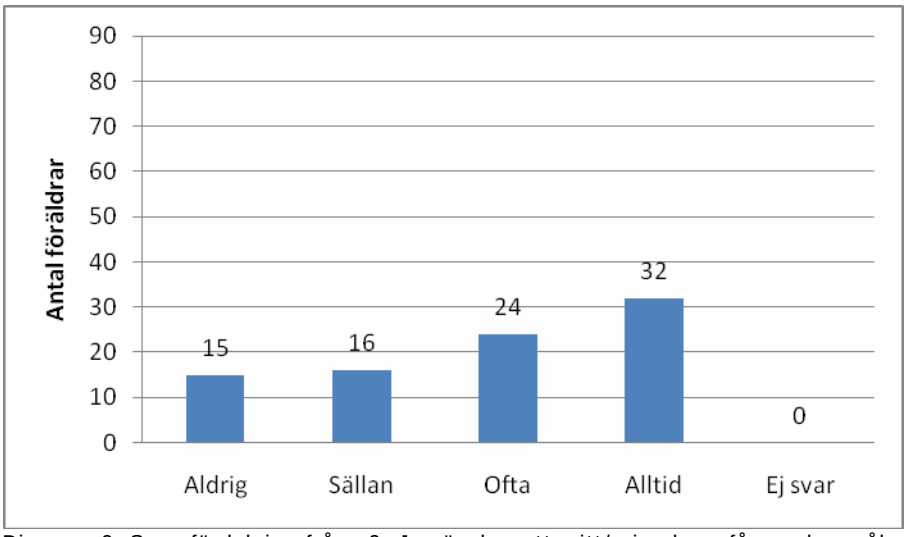

Diagram 9. Svarsfördelning fråga 9: Jag önskar att mitt/mina barn får modersmålsstöd på förskolan.

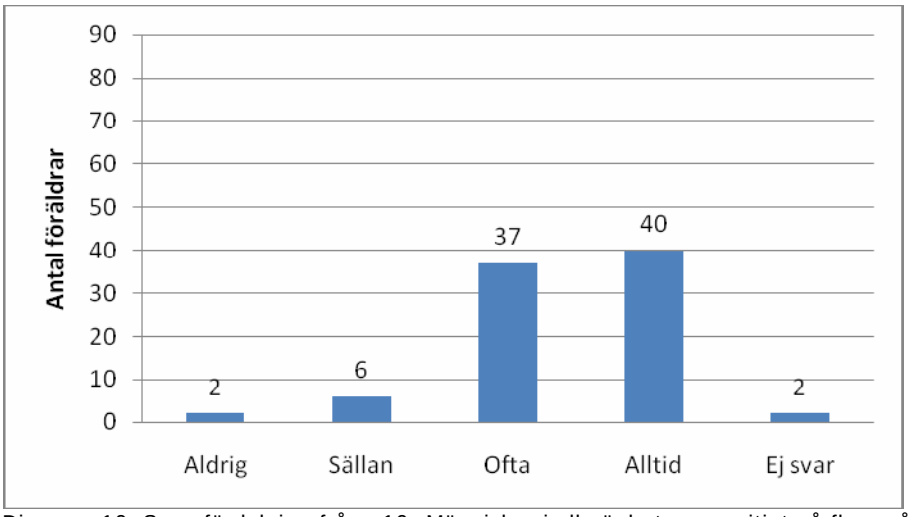

Diagram 10. Svarsfördelning fråga 10: Människor i allmänhet ser positivt på flerspråkighet.

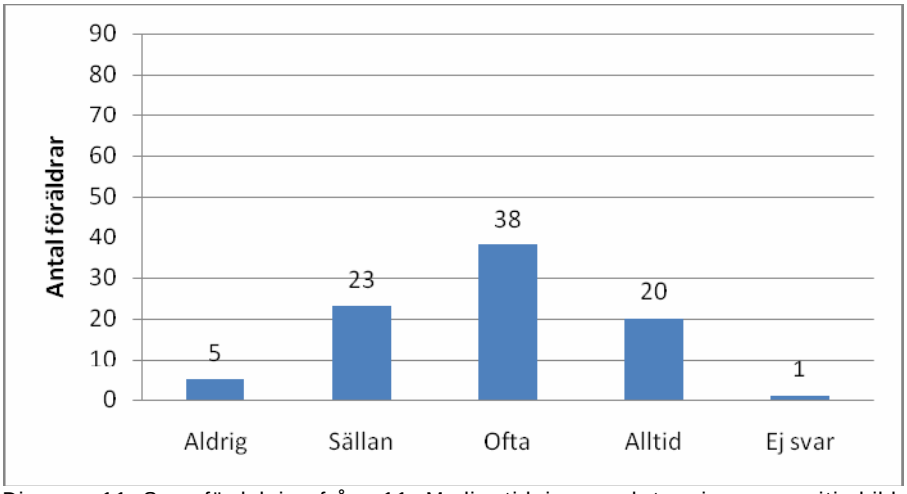

Diagram 11. Svarsfördelning fråga 11: Media, tidningar och tv, visar en positiv bild av flerspråkighet.

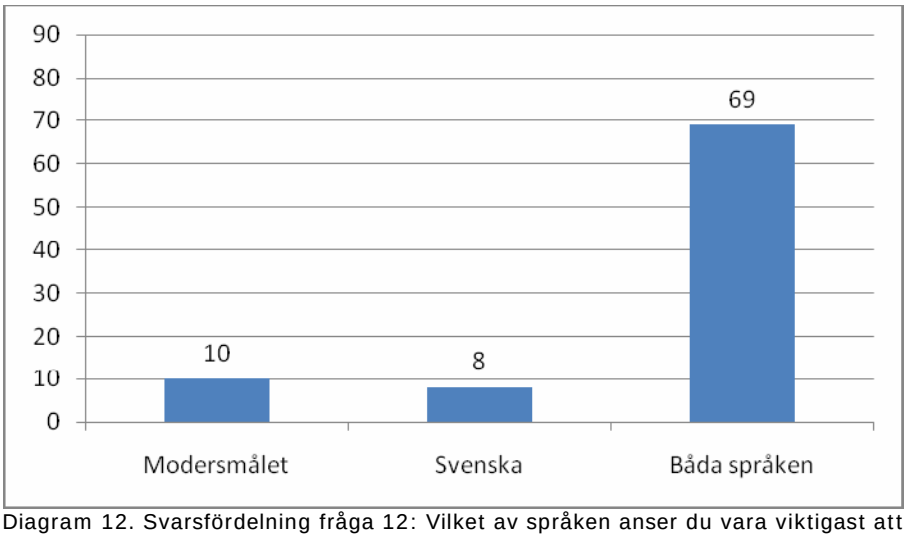

Diagram 12. Svarsfördelning fråga 12: Vilket av språken anser du vara viktigast att ditt barn kan?

Bilaga 2. Brev föräldrar

Stockholms universitet

Hej,
Jag läser *Svenska som andraspråk* vid Stockholms universitet. Nu i höst ska jag skriva en uppsats där jag kommer att undersöka hur ni föräldrar tänker runt ert/era barns språkutveckling och vad ni tycker är viktigt.
Jag vore tacksam om ni skulle vilja bidra med att svara på denna enkät. Enkäten är helt anonym. Då ni svarat, vänligen lägg enkäten i kuvertet och ge det till någon pedagog på avdelningen.
Tack för er medverkan!

Med Vänlig Hälsning
Marianne Wågström

XXX förskola
Tel. XXX

Bilaga 3. Enkätfrågor föräldrar

Modersmål:_____ Jag är man ☐ Jag är kvinna ☐
Född i Sverige:_____ Tidigare hemland:_____ Ankomst år:_____
Utbildning: grund:_____ gymnasium:_____ universitet:_____
Ålder barn:_____

1. **Vi pratar vårt modersmål i hemmet**

☐ aldrig ☐ sällan ☐ ofta ☐ alltid

2. **Vi pratar svenska i hemmet**

☐ aldrig ☐ sällan ☐ ofta ☐ alltid

3. **Jag vet hur personalen arbetar på förskolan för att stödja mitt/mina barns tvåspråkighet**

☐ aldrig ☐ sällan ☐ ofta ☐ alltid

4. **På förskolan får mitt barn det stöd det behöver för att utveckla sitt/sina språk**

☐ aldrig ☐ sällan ☐ ofta ☐ alltid

5. **Jag vet var jag kan få svar på frågor om flerspråkighet**

☐ aldrig ☐ sällan ☐ ofta ☐ alltid

6. Jag har kunskap om hur mitt/mina barn utvecklar två språk

☐ aldrig ☐ sällan ☐ ofta ☐ alltid

7. Jag vill veta mer om hur jag stöttar mitt/mina barn att bli flerspråkig

☐ aldrig ☐ sällan ☐ ofta ☐ alltid

8. Har du någon oro för framtiden vad gäller ditt barns språk?

☐ aldrig ☐ sällan ☐ ofta ☐ alltid

9. Jag önskar att mitt/mina barn får modersmålsstöd på förskolan

☐ aldrig ☐ sällan ☐ ofta ☐ alltid

10. Människor i allmänhet ser positivt på flerspråkighet

☐ aldrig ☐ sällan ☐ ofta ☐ alltid

11. Media, tidningar och tv, visar en positiv bild av flerspråkighet

☐ aldrig ☐ sällan ☐ ofta ☐ alltid

12. Vilket av språken anser du vara viktigast att ditt barn kan

☐ modersmålet ☐ svenska ☐ båda/alla språken är lika viktiga

Egna synpunkter:

_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____

Tack för er medverkan!

Bilaga 4. Enkätfrågor på somaliska

Luqadaada Matahay Nin Matahay Gabadh

Modersmål:_____ Jag är man ☐ Jag är kvinna ☐

Född i Sverige:_____ Tidigare hemland:_____ Ankomst år:_____

Makudhalatey wadankan dalkaaga hooyo Sanadee timid

Utbildning: grund:_____ gymnasium:_____ universitet:_____

Heerka aqoontada: hoose, Sare heer Jaamicadeed

Ålder barn:_____

1. **Vi pratar vårt modersmål i hemmet**

Guriga waanu kagahadalna afka hooyo

☐	☐	☐	☐
aldrig	sällan	ofta	alltid
Marnaba	Inyar	Intabadan	Marwalba

2. **Vi pratar svenska i hemmet**

Iswidhash baanu kuhadalnaa

☐	☐	☐	☐
aldrig	sällan	ofta	alltid
Marnaba	Inyar	intabadan	Marwalba

3. **Jag vet hur personalen arbetar på förskolan för att stödja mitt/mina barns tvåspråkighet**

Waan ogahay in shaqaaluhu ka caawiyaan ilmahayaga labada luqadood

☐	☐	☐	☐
aldrig	sällan	ofta	alltid
Marnaba	Inyar	Intabadan	Marwalba

4. **På förskolan får mitt barn det stöd det behöver för att utveckla sitt/sina språk**

Xannaanada waa laga caawiyaa in ilmahaygu hore uga maraa luqadaha

☐	☐	☐	☐
aldrig	sällan	ofta	alltid
Marnaba	Inyar	intabadan	Marwalba

5. **Jag vet var jag kan få svar på frågor om flerspråkighet**

Waan aqaan ciddaan weydiiyo xagga luqadaha

☐	☐	☐	☐
aldrig	sällan	ofta	alltid
Marnaba	inyar	intabadan	Marwalba

6. **Jag har kunskap om hur mitt/mina barn utvecklar två språk**
Aqoon Waan u Leegahay Sidey ILmahaygu u baran Lahaayeen Labada Luqadood

☐ aldrig — Marnaba
☐ sällan — Inyar
☐ ofta — intabadan
☐ alltid — Marwalba

7. **Jag vill veta mer om hur jag stöttar mitt/mina barn att bli flerspråkig**
Waxaan rabaa Inaan ogaado Sidaan u Caawintahaa ILmahayga Xagga Luqadaha

☐ aldrig — Marnaba
☐ sällan — Inyar
☐ ofta — intabadan
☐ alltid — Marwalba

8. **Har du någon oro för framtiden vad gäller ditt barns språk?**
Werwer Ma Ka qabtaa Mustqbalka ILmahaaga Xagga Luqadaha

☐ aldrig — Marnaba
☐ sällan — Marmar
☐ ofta — Intabadan
☐ alltid — Marwalba

9. **Jag önskar att mitt/mina barn får modersmålsstöd på förskolan**
Waan jeceLahay in ILmahaygu Ka helo Caawimo afka hooyo ah xagga Xannaanada

☐ aldrig — Marnaba
☐ sällan — Marmar
☐ ofta — Intabadan
☐ alltid — MarwaLba

10. **Människor i allmänhet ser positivt på flerspråkighet**
Dadku wanaagbey u arkaan in Luqado badan La yaqaano

☐ aldrig — Marnaba
☐ sällan — Marmar
☐ ofta — intabadan
☐ alltid — Marwalba

11. **Media, tidningar och tv, visar en positiv bild av flerspråkighet**
Ktaacada, joornaalka, tviga waxay muujiyaan Wanagga Lu

☐ aldrig — Marnaba
☐ sällan — Inyar
☐ ofta — intabadan
☐ alltid — Marwalba

12. **Vilket av språken anser du vara viktigast att ditt barn kan**
Luqadeed u aragtaa in ey Muhiim tahay in ILmahaagu yaqaano

☐ modersmålet — afka hooyo
☐ svenska — ISwidbash
☐ båda/alla språken är lika viktiga — Labadaba / Luqadoho dhami Waa Muhiim

Egna synpunkter: Fikradaada xagga Luqadaha:

Tack för er medverkan!

Mahadsanid ka qeybqaadashadaada!

Bilaga 5. Intervjufrågor föräldrar

Frågor till föräldrar:
Modersmål:_____
Född i Sverige:_____ Tidigare hemland:_____ Ankomst år:_____
Utbildning: grund:_____ gymnasium:_____ universitet:_____
Ålder barn:_____

1. **Hur skulle du vilja att ditt barns båda språk utvecklas? Svenskan? Modersmålet?**
2. **Har du tillräckliga kunskaper hur ditt barn utvecklar två språk/Vilken hjälp skulle du behöva**?
3. **Vet du hur/var du kan få hjälp och svar på frågor om flerspråkighet?**
4. **Har du någon oro vad gäller ditt barns språk?**
5. **Vad betyder förskolan för dig och din familj när det gäller ditt/dina barns språk- och kulturella utveckling?**
6. **Vet du hur personalen arbetar på förskolan för att stödja ditt barns tvåspråkighet? Nöjd?**
7. **Hur skulle du vilja att förskola och skola arbetade med ditt barns språkutveckling?**
8. **Skulle du vilja att ditt barn fick modersmålsstöd på förskolan eller inte? Varför?**
9. **Hur gör ni hemma med tanke på ditt barns flerspråkighet?**
10. **Har du något annat du funderar på när det gäller ditt barns språkutveckling?**
11. **Hur tycker du att människor i allmänhet ser på flerspråkighet?**
12. **Hur tycker du media, tidningar och tv, skildrar flerspråkighet?**

Har ni en berättarkultur i er familj?
Läser ni böcker hemma?
Lånar ni böcker på biblioteket? Om ja, på vilket språk?
Kommer barnet i kontakt med skriftspråk? Om ja, hur och i vilket/vilka språk?

Bilaga 6. Brev pedagoger

Stockholms universitet

Hej,
I kursen *Svenska som andraspråk III* vid Stockholms universitet ska jag nu i höst skriva en uppsats där jag kommer att undersöka hur flerspråkiga föräldrar tänker runt sina barns språkutveckling och vad de tycker är viktigt. Jag kommer också att ställa några frågor till pedagoger som arbetar med flerspråkiga barn för att se om föräldrar och pedagogers tankar och frågor stämmer överens. Jag vore därför tacksam om du skulle vilja bidra med att svara på dessa intervjufrågor skiftligt. Det är viktigt att du svarar själv utifrån dina tankar och din erfarenhet, inte tillsammans med andra kollegor. Undersökningen genomförs helt anonymt och du får gärna ta del av uppsatsen när den är klar.

Tack för din medverkan och hör gärna av dig om du har frågor!

Med Vänlig Hälsning
Marianne Wågström

XXX förskola
Tel. XXX

Bilaga 7. Intervjufrågor pedagoger

Frågor till pedagoger:
Utbildning:_____
Kunskaper i svenska som andraspråk:_____
Arbetat antal år i flerspråkig förskola/skola:_____
Modersmål:_____
Född i Sverige:_____ Ankomst Sverige:_____

1. Hur tänker du runt barnens tvåspråkighet?

2. Har du tillräckliga kunskaper? Om nej: Vad saknar du?

3. Vad är viktigt i språkarbetet med barnen för dig?

4. Hur skulle du vilja att barnens språk utvecklas? Vilka möjligheter ser du hos barnen?

5. Har du någon oro/farhågor?

6. Hur ser samarbetet med föräldrar ut runt språkfrågor?

7. Vet du vad föräldrarna har för tankar runt sitt barns språk?

8. Vad ser de för möjligheter eller vilken oro har de?

9. Vet du hur kan du stötta föräldrarna?

10. Vet du var du hittar information i ämnet?

11. Hur ser samhällets attityd till flerspråkighet ut enligt din uppfattning?

12. Övrigt – något du vill tillägga?

Stockholms universitet
106 91 Stockholm
Telefon: 08–16 20 00
www.su.se

Stockholms universitet